

ВІСНИК

VISNIK

THE HERALD

СУСПІЛЬНО ~ ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXXII, Ч. 3
YEAR XXXII, № 3

БЕРЕЗЕНЬ — 1979
MARCH — 1979

PRICE \$ 0.90
ЦІНА 0.90 ЦЕНТІВ

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М И С Т

Голос Української Нації	1
Тарас Шевченко — Поезія	2
Болгарська ініціатива	2
Д-р Микола Климишин — Полковник Євген Коновалець	3
Ярослав Петрович — Клопоти з „професійною армією”	6
Політичний ляпсус проф. О. Пріцака	7
Богдан Лівчак — За хліб — каменем... (До 50-річчя ОУН)	10
I. Дурбак — Південні сусіди України	8
Жлан Ласовський — Сучасна Аргентина	13

СТОРІНКА ОЖ ОЧСУ

Дарія Степаняк — Втілатна особистість — св. п. Марія Донцова	15
О. Керч — Книга про героя-українця	16
Мирослава Ласовська-Крук — Відкриття УКІЦентру в Детройті	17
Проф. I. Левадний — Віддана працівниця — Марія Загірня	17

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

В. Гаврилюк — Василь Барка і Григорій Сковорода (Аналогії)	20
Леонід Полтава — Про „Хрестоматію з укр. літератури ХХ ст.” ..	21
Панько Незабудько - „Борці за справедливість” (Замість фейлетону) IV	

Річна передплата 10 дол.

• • • •

У ЗВ'ЯЗКУ З ВІДЗНАЧУВАННЯМ 50-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ ОУН — ПРОБОЄВОЇ СИЛИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ В БОРОТЬБІ ЗА ВІДНОВЛЕННЯ УССДЕРЖАВИ, ТА У 70-ЛІТТЯ НАРОДЖЕННЯ І 20-ЛІТТЯ СМЕРТИ НА СТИЦІ СЛ. П. ПРОВІДНИКА СТЕПАНА БАНДЕРИ— ОЧІКУЄМО ВІД ВАС СПОГАДІВ НА ЦЮ ТЕМУ: ПОДІЛТЬСЯ ВАШИМИ ЗНАННЯМИ І ПЕРЕЖИВАННЯМИ З НАРОДОМ.

ВІСНИК

ГОЛОС УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

„Чорніша чорної землі” — за окресленням геніяльного поета і мислителя Тараса Шевченка — така вона, сучасна червона, окупована Росією, Україна, „Южний край” — УССР.

Але срихонською трубою остерігає ворогів великий Поет-Революціонер:

Схаменіться, будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкуються незабаром
Заковані люди,
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваних...

Цей заклик до справедливості стосується не лише ворогів, а й тих українців, які якоюсь мірою сприяють ворогам. Безпосередньо до синів і дочок свого рідного народу Тарас Шевченко звертається такими крилатими словами, глибокими, як життєдайна борозна, на якій виросте — і вже виростає — довгожданий урожай національної волі й державності:

Подивітесь на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну.
Розкуйтесь, братайтесь!
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В СВОІЙ ХАТІ СВОЯ ПРАВДА,
І СИЛА, І ВОЛЯ.

Понад 100 років тому дав нам наш національний гений пряму, ясну і зрозумілу кожному вказівку: не „хтось”, а ми самі; не з розрахунком на чужі сили, а тільки на свої власні; не будь-які союзи та федерації, що завжди до-

водили Україну до чергового нещастя, до катастроф, — а лише своя власна хата — Українська Самостійна Соборна Держава.

Як саме життя, так і творчість Тараса Шевченка відзеркалюють великою мірою тогочасну історію України. Його славнозвісне „караюсь, мучуся, але не каюсь” — це вираз завзяття нашого народу в боротьбі за правду і волю. Щі ж самі слова, написані понад 100 літ тому, звучать із заяв і писань сучасних українських Нескорених борців навіть з-за грат комуністичних концтаборів і тюрем.

Народний Кобзар, поет-революціонер, возвеличник рідного народу і всіх поневолених народів світу, Тарас Шевченко як ніколи раніше — сучасний і живий. Він іде з нами „у одежі, із сонця відлитій”. Йдім же за цим Голосом Нації, за цим непомилівним компасом, що веде і доведе Україну до перемоги!

.... Ради їх,
Людей закованих моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів ніших!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово”

Тарас Шевченко

40-ЛІТТЯ ДЕРЖАВНОСТИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Карпатська Україна, 40 літ тому, 15 березня 1939 року, під проводом президента-мученика, сл. п. монс. о. Августина Волошина, з власними збройними силами Карпатської Січі засвідчила перед усім світом, що Українське Закарпаття — Срібна Земля — є невід'ємною частиною соборної України.

Актом проголошення державності Карпатської України 15 березня 1939 р., який по-геройськи боронили лицарі Карпатської Січі, молоді юнаки та досвідчені воїни зі всіх українських земель, поставлено українську державну справу в цілості знову на дениний порядок міжнародного політичного світу.

Тарас Шевченко

Боже, нашими уshima
 Чули Твою славу,
 І діди нам розказують
 Про давні криваві
 Ти літа; як рукою
 Твердою свою
 Роз'язав Ти наши руки
 І покрив землею
 Трупи ворогів. І силу
 Твою восьхвалили
 Твої люде, і в покої,
 В добрі одпочили,
 Славя Господа!.. А нині
 Покрив еси знову
 Срамотою свої люде,
 І вороги нові
 Розкрадають, як овець, нас
 І жеруть!.. Без плати
 І без ціни oddав еси
 Ворогам проклятим;
 Покинув нас на сміх людям,
 В наругу сусідам,
 Покинув нас, яко в притчу
 Нерозумним людям.
 І кивають, сміючися,
 На нас головами;
 І всякий день перед нами —
 Стид наш перед нами.
 Окрадені, замучені,
 В путах умираєм,
 Чужим богам не молимось,
 А Тебе благаєм:
 „Поможи нам, ізбави нас
 Вражої наруги.
 Поборов Ти першу силу,
 Побори ж і другу.
 Ще лютішү!.. Встань же, Боже,
 Вскую будеш спати,
 Од сліз наших одвертатись,
 Скорби забувати!
 Смирилася душа наша,
 Жить тяжко в оковах!
 Встань же, Боже, поможи нам
 Встать на ката знову”!

БОЛГАРСЬКА ІНІЦІАТИВА

В Лос-Аджелесі діє досить сильна болгарська група. Головно активною є ред. Дора Габенска. Коли по приїзді до Льюїс-Анджеlesу п-і мгр. Слава Стецько з нею стрінулася, то п-і Габенска відразу почала думати, як би використати її короткий побут там. На 25 січня припадали ширші сходини консервативної американської організації „Про Амеріка”, яка підтримує візвольні змагання поневолених народів, а членами її є республіканці і демократи. На свої ширші сходини 25 січня на пропозицію болгарської діячки запросив провід „Про Амеріка” п-і С. Стецько із доповіддю про поневолені народи. Другим промовцем був Брус Гершенсон, який дав аналізу сучасної міжнародної політики. Доповіді були виголошенні до понад триста приїзвих в гарному ресторані перед і після прийняттям. Щоб стрінутися із С. Стецько, прийшли теж гості-представники поневолених народів від болгарів, естонців, латвійців, угорців і поляків. Доповідь ред. С. Стецько була зустріта частими оплесками, а на закінчення повстанням з місць усіх приїзвих. Представники преси брали інтерв'ю, гості з поневолених народів і президія робили знімки з доповідачкою.

П-і С. Стецько в своїй доповіді не лише з'ясувала московську політику супроти України й ін. поневолених народів, але говорила і про відродження молодої генерації, про незламне змагання до волі, про боротьбу за власну державність; — не лише про релігійні переслідування, але і про невмиріщість релігійних переконань за залізною заслоною і ін.

Болгарська група передала доповідачці квіти і просила вітати голову АБН, п. Ярослава Стецька, з яким вони знайомі із конференції АБН в Торонто, Канада.

Брус Гершенсон — керівник телевізійної передачі, 7-й канал в Льюїс-Анджеlesі, автор кількох книжок на теми зовнішньої політики Америки, кол. персональний асистент през. Р. Ніксона, в своїй доповіді дав критичну аналізу американської закордонної політики, у висліді якої ЗСА втрачають позицію за позицією. В розмові із С. Стецько він обіцяв на підставі переданого йому матеріалу зробити передачу про Україну.

Д-р Микола Клімішин

ПОЛКОВНИК ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ

23 травня 1938 року центральна лільниця міста Роттердам в Голландії здригнулась від вибуху бомби, а перелякані прохожі побачили на хілнику розшарпане тіло незнаної людини. В короткому часі до гурту, який зібрався довкола забитого, підійшов швидким кроком чоловік. Приглянувшись до забитого, він пояснив, що це Провідник української підпільної організації ОУН полковник Євген Коновалець.

Ярослав Барановський мав приїхати до Роттердаму й відбути, разом з Коновалцем, зустріч із знаним ім віддавна Валюхом, який був повінний час зв'язковим між Коновалцем і підпільною клітиною ОУН в Україні, на східних землях. Барановський члопатково запізнився на потяг, і через те полк. Є. Коновалець відбув ту зустріч сам. Поліція ствердила, що в порті в Роттердамі в той час був заякорений советський корабель, який відплів, заки поліція здогадалась, що той корабель міг мати щось спільноге з таємним вбивством.

Це сталося рівно 12 літ по тім, як у Паризі 25 травня 1926 року був застрілений большевицьким агентом Шварцбартом Симон Петлюра, Голова Української Народної Республіки й Головний Отаман військ УНР.

Коновалець по смерті Петлюри був тим, котрий взяв у свої руки стерно визвольної боротьби українського народу; у часі Другої світової війни він був би незаперечним авторитетом, на якого всі українці дивилися б як на Провідника народу.

В дальншому ході боротьби українського народу проти московського наїздника стала ще і третя подібна подія. 15 жовтня 1959 року висланник кремлівських скритовбивців підступною, особливо спрепарованою, збросю убив провідника ОУН Степана Бандеру, який по смерті Коновалця в часі Другої світової війни

През. Річі Бравн, дякуючи гості, пригадала приятним, що Україна і Білорусь є членами Об'єднаних Націй, але їх представників призначає Москва і наказує їм, як мають голосувати.

взяв на себе відповідальність за боротьбу українського народу за віднову самостійної Української Держави, що й було здійснене актом 30 червня 1941 року, за що велася десятилітня боротьба УПА і даліше її продовжують нескорені борці, продовжуючи діло, започатковане Є. Коновалцем, до наших днів.

Перші два вбивства ще покриті відносно таємницею, але смерть Степана Бандери була висвітлена самим вбивником, і це кидє ясне світло й на попередні два вбивства, не лишаючи сумніву, що це кремлівські скритовбивці в поході на знищенння українського народу ліквідували одного по штурмі визначних мужів, щоб обезголовити наш народ, думаючи, що в той спосіб зліквіduють і саму ідею самостійності України й боротьбу за неї, за її здійснення. Тому загинули Симон Петлюра, Євген Коновалець і Степан Бандера, зліквідовані в підступний спосіб, і ми схиляємо голови перед їхніми тінями, як і перед пам'яттою Головного Командира УПА Романа Шухевича-Чупринки, який згинув по-вояцьки, зі зброєю в руках на полі бою.

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ — УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТ РЕВОЛЮЦІОНЕР

Щоб говорити про полк. Євгена Коновалця як революціонера, треба починати від першої точки Декалогу Українського Націоналіста Революціонера, а саме від слів: „Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї”. Бо революціонер, докладніше кажучи, український революціонер, це той, хто цю ідею не тільки знає й визнає, але й провадить її в життя за кожних умовин свого життя, не оглядаючись на наслідки.

Хоч Є. Коновалець, урологій в 1891 році, провів уже довгий час свого життя, заки в 1927 чи 1928 році Декалог був складений сл. п. Ст. Ленкавським, то мимо того все, що до того часу Є. Коновалець зробив — вілловідає цій дежі. Треба також зауважити, що революціонером є не лише той, хто зі зброєю в руках воює, але й той, хто робить духову революцію.

Пр.

Коли в біографії Є. Коновалця занотовано, що він, бувши ще учнем вищих класів гімназії, вже їздив на села з доповідями, то він робив революцію в поглядах тодішнього сільського населення України. Ми знаємо, який низький позем національної свідомості й політичної думки був у тодішньому селі у східній частині України під російсько-царською окупацією і також у західній частині, під окупацією австрійською. Найкращий цьому доказ — це ті старорусини з Карпатської України, яких тут, в Америці, маємо десятки тисяч і які ще й досі не згоджуються, щоб їх називати українцями. Отож іти до них і казати їм, що вони є українці, й переконувати їх про це, — означало в ті часи робити на селі революцію.

Тому сміливо можна казати, що революційне наставлення Є. Коновалця проявилося вже тоді, коли він ще був у вищих класах гімназії. А коли закінчив гімназійну науку, в 1908 році рознеслася слава про Мирослава Січинського, яка потрясла усім населенням західної частини України: за польське нахабство і за наду життя в часі виборів до австрійського парламенту революціонер М. Січинський забив восени 1908 р. австрійсько-цісарського намісника графа А. Потоцького і спокійно віддався в руки поліції, щоб на суді вияснити причини своєго відважного чину. Коли в другому роді по присуді на досмертну в'язницю М. Січинський утік з найтяжчої в тому часі в'язниці в Галичині, Діброви у Станиславові, за поміччу Дмитра Вітовського і товаришів, то та слава ще більшим відгомоном пішла по всій Україні. Багато свідоміших українських жінок, які в тих роках мали синів, давали їм ім'я Мирослав. Все це мало великий вплив на формування світогляду й характеру Є. Коновалця. Один з біографів Є. Коновалця, Остап Грицай, записав, що Є. Коновалець відзначав чин М. Січинського, як діло епохального значення.

Коли Коновалець став студентом права у Львівському університеті, в той час була в найвищому розпалі боротьба українського студентства за українські права в тім Університеті. Під час тієї завзяттої боротьби загинув з польської руки студент Адам Коцко 1-го липня 1910 року. Його смерть мала великий вплив на наступні студентські покоління (Е. У. т. 3). Хоч лильно студіює і з добрим успіхом здає іспити,

Є. Коновалець бере дуже активну участь в суспільно-політичному житті Львова. В „Просвіті” стає головним секретарем на Львівський повіт і політичним референтом, а в Українському Студентському Союзі належить до т. зв. 4-тої секції т.т. Націонал-демократичної студентської Партиї, де його в 1912 році вибирають заступником голови. Але, як це згодом Є. Коновалець вияснить, не тому він туди вступив, що був впливні згідний і поділяв їх ідеологію і програму, але тому, щоб десь належати, а вона, та партія, ще була найближчою з усіх тоді діючих партій його світоглядові. З тієї партії його делегують до „Тіснішого Національного Комітету”, де він входить у сам центр тодішнього українського Львова. Там він знайомиться зі старшими вже тоді, знаними політиками й послами до австрійського парламенту, як: Кость Левицький, Євген Олесницький, Володимир Охримович, Лонгин Ізегельський, Степан Барабан, Василь Панайко, Теофіль Оксуневський та ін. Про них пізніше говорив він як про тих, котрі багато причинилися до формування його політичної думки.

Коли говорити про світогляд, то Є. Коновалець був у гімназії під впливом свого професора Івана Боберського, засновника „Січей”, голови „Сокола Батька”, визначного педагога і спортивця, а потім військового діяча. Остап Грицай цитує сказані йому слова Є. Коновалця („Коновалець і його доба”): „Три найважніші моменти моєї молодості це: проф. Боберський, акт Мирослава Січинського та знайомство з національною еміграцією”. Найвизначніший з тієї еміграції Дмитро Донцов, який читав незабутній для Коновалця реферат у „Студентському Союзі” на тему: „Сучасне положення нації і наші завдання”. Під впливом еміграції зі східної України став він на все своє життя соборником. Другий реферат, який глибоко вбився в пам'ять Коновалця, це реферат Пілсуцького: „Організація Стшельцуф” (Польської парамілітарної організації під Австрією).

У той час українське студентство було вже в великій частині на позиціях самостійності України, але це в західній Україні. У них уже була знана й продискутована „Україна Ірредентиста” Юліяна Бачинського і „Самостійна Україна” М. Міхновського, яку дуже прихильно

привітав був Іван Франко й вона від того часу мала великий вплив на політичну думку, головно студентської молоді. А вірш Івана Франка „Не пора, не пора” був уже тоді, побіч „Ще не вмерла”, другим національним гімном, який головно студенти співали у моментах найвищого патріотичного піднесення на своїх зборах чи вічах.

Роки 1912, 1913 і початок 1914-го позначились високонагружену політичною атмосферою в міжнародному житті Європи. Виразно було видно, що загроза війни „висить в повітрі” й кожного дня можна було сподіватися її початку. Серед свідомішого політично українського громадянства, а особливо серед студентства віджив мілітарний дух. Дотогочасні спортиво-пожарничі товариства молоді „Січі”, „Соколи” і Пласт почали вводити у свою програму виховання військову муштуру. Найбільше до того причинився Іван Чмола, старший тоді студент, який пропагував думку, що як би не сталося у близькій майбутності, Україні треба мати якнайбільше військово вишколених, докладно з військовими справами обізнаних молодих людей. Його в тому найбільше підтримав тоді Є. Коновалець, який був на той час дуже впливовим провідним діячем серед молодшого студентства. А крім того, як організатор „Просвіти”, „Січей” і „Соколів” у Львівському повіті, мав до цього великі можливості. Тому зав'язалося багато таємних гуртків у тому часі, які студіювали військове знання, перекладали військові підручники, таємно їх помножували й поширювали; робили вправи, вклюочно з навчанням стріляння, яке проводили, між іншим, у підвалах дому на Коперника ч. 6.

Наслідком цього у великій маніфестації молодечих організацій 28 серпня 1914 року Львів був свідком великого маніфестаційного походу, в якому всі молодечі організації своїми вишколеними стрункими лавами військовим маршем перший раз від століть відроджували в поневоленому народі військового духа. Це викликало шалену ненависть у поляків, які вперше побачили, що у тому Львові, який вони польонізували віками, українці розпоряджаються такими силами.

Того ж таки дня вибухла Перша світова війна, в якій по одній стороні стояла Німеччина й

Австрія, а по другій Англія, Франція й Росія. Розпочалася мобілізація на західніх землях України — і на східніх. Прийшла давно сподівана нагода боротися за волю України, але сини України були примушені станути по противних сторонах боєвої лінії. Ті, що були зі східніх земель, були включені в російську армію, а зі західніх — в австрійську, і в тих арміях прийшлося їм кривавитись за чужі інтереси майже чотири роки!

Щоб бодай частково використати воєнну нагоду, українці добились від австрійського уряду дозволу організувати відділ українських добровольців, Українських Січових Стрільців. До них зараз же зголошується Є. Коновалець, але тому, що його вчасніше мобілізували, йому не дозволили перенестися до легіону Українських Січових Стрільців. Він був у 19 полку піхоти, де одержав старшинський ступінь хорунжого, і з тим полком брав участь у боях за Маківку, де й потрапив у 1915 році до російського полону. У важких і славних боях на Маківці потрапили до полону також деякі УСС, і Є. Коновалець з ними пробув до листопада 1917 року. Він у них здобув таку пошану й довір’я, щоувесь час у них був за провідника й надхненника, який їх підготовляв до великих завдань у недалекому майбутньому.

Як тільки Є. Коновалець довідався про революцію в Росії, зачав старання, щоб налагодити зв’язок з УЦРадою, що йому, як полоненому, не легко було зреалізувати. Це вдалося в Києві, аж після проголошення першого Універсалу. Зараз таки запропонував свою службу Українській Державі — створити військовий відділ, але тодішня українська соціалізуюча влада його пропозиції не прийняла: не хотіла, щоб Тимчасове російське правління запідозрівало, що вони мають щось спільне із австрійськими військовими колами...

Аж у листопаді, по большевицькому перевороті, дістас Є. Коновалець дозвіл на формування куреня Січових Стрільців. Він ще раніше втік з полону й був у центрі подій, у столичному Києві.

(Закінчення буде)

„ХТО ВИЗВОЛИТЬСЯ САМ,
ТОЙ БУДЕ ВІЛЬНИЙ!”

Леся Українка

Ярослав Петрович

КЛОПОТИ АМЕРИКИ З „ПРОФЕСІЙНОЮ АРМІЄЮ”

Починаючи від 1973 року, коли уряд ЗСА вирішив створити теперішню „професійну армію”, яка складається виключно із самих добровільців, починає виявлятися, що вся ця нова військова система зовсім себе не виправдує. Ця система не може позбутися дуже поважних і постійних недоліків, а надбавок щоразу то більше натрапляє на незвичайно ускладнені та неспівірні проблеми.

Перша трудність, чи так проблема, заключається в тому, що американська армія, або уточнюючи, всі чотири роди зброй — потребують неодмінно кожного року, для їх постійного поповнювання, 340.000 рекрутів, включаючи сюди молодих чоловіків і жінок. І так, армія потребує 137.000 осіб, флота 93.000, летунство 69.000 і „марінс” (морська піхота) 41.000, щоби таким робом вдергати постійний контингент 2,62.175 вояцтва. Простою мовою це означає, що т. зв. „рекрутські вербуючі осередки”, розкинуті по всій країні, мусять піднайти кожного дня 1.300 добровільців; при цім виявляється, що витрати на саму тільки процедуру „пропагування, заманювання і підшукування” відповідних для військової служби добровільців коштує понад 500.000 дол. річно.

Не зважаючи на цю велику втрату грошей, виявляється, що тисячі добровільців, яких вдається з трудом підшукати, не можуть захінчити прийнятого у зобов’язанні речення військової служби, винайдячи для цього найрізноманітніші причини. Богато рекрутів дістаються до „професійної армії” із пофальшованими документами, але вже у короткому часі виявляється їхня неграмотність.

У 1978 р. на 340.000 завербованих добровільців 30.000, або 10 відсотків, звільнено було зараз таки у перших 4-6 тижнях, як фізично, морально і ментально некваліфікованих. Назагал, як це стверджує Комісія постійного вербування, добровільцям, усіх без виключення рас бракує позитивного наставлення до їхніх військових обов’язків, а в першу чергу добровільцям не достас патріотичної гордости, самопочуття власної гідності і дійсної громадської мотивації.

Достовірні джерела подають, що оця вище згадана „на швидку руку чистка” від ненадійного військового елементу коштує кожнорічно понад 200.000.000 доларів, або що за цю суму можна б купити танки для цілої змоторизованої дивізії. Не зважаючи на „всі заходи обережності”, під сучасну пору збройні сили Америки не представляють собою „перекрою американського суспільства”, коли взяти до уваги, що непропорційно дуже високий відсоток у війську складають негри і порторіки.

Для прикладу, негри і порторіканці становлять тільки 13 відсотків населення ЗСА, але в армії їх нараховується 22-23%. У зв’язку з цим „Мілітер Ло Ріпортер” із Вашингтону повідомляв, що останн’о проведена перевірка старшинами-фахівцями лише підтвердила зажиди багатьох законодавців, що „добровільча професійна армія” зовсім себе не виправдує. Найбільш невідрадною сторінкою теперішньої армії є те, що збройні сили не є такими, як це було раніше, коли всіх фізично спроможних юнаків забирали до примусової 2-річної військової служби.

Але за найбільш невідрадний факт слід уважати те, що велика кількість добровільців це негри і порторіки, а старшинські кадри складаються переважно із білих. Це противорічить не лише принципові расової інтеграції, що її в Америці намагається закріплювати сам уряд, але у майбутньому може довести й до найповажніших ускладнень між старшинською верхівкою з білих і рядовим вояцтвом, яке стає щоразу, то чорнішим...

Дуже часто великих помилок допускаються „рекрутські вербуючі центри”, тим, що вони, окрім писаних приречень у досить обширному квестіонарі (запитнику), обіцяють добровільцям усно всі ті „благодаті”, яких навчать вояка під час виконування військової служби. Очевидно, що кожний добровілець радіє тим, що його навчать при війську якогось окремого вартісного фаху і що він, покидаючи службу, повернеться до приватного життя із вартісною професією. Оце і було досі головною спонукою, що до теперішньої професійної армії зголошува-

лися здебільшого юнаки і дівчата з бідніших прошарків населення, які не мали змоги ступіювати, або знайти затруднення у цивільному секторі.

Адмірал Е. С. Бріггс, який очолює „Вербуюче Командування до Флоту” заявляє, що для деяких окремих військових призначень вимагається від теперішнього добровільця особливої здібності (Ай К’ю), а зголосувані дуже часто недомагають у цьому відношенні, — тому розпочалося „свобідне ракетерство” для фальшування середньошкільних випускних документів. При чому виявилося, що у стейті Мічіген і Нью-Джерзі самі ж таки члени „вербуючих осередків” продавали за окрему ціну все, що було потрібне для „підвищення знання нового добровільця” . . .

Час минає . . . І вже є чимало різних скарг у „Централі Ветеранських Прав”, з яких входить, що багато вояків-добровільців, які із почесю закінчили військову службу, не отримали ніякого вартісного фахового вишколу, який їм обіцяли. Ось, для прикладу, є такі ветерани, яким обіцяно, що їх вишколюватимуть на пресцизних летунських механіків, радаристів, електроніків, знавців спеціальних моторів, або на асистентів-пілотів. Але згодом виявилося, що деякі, хоч і очікували навіть по 2-3 роки, не могли ніяким чином дочекатися „на вільне місце у того роду вишколі” й таки не дочекалися аж до закінчення реченця служби.

У зв’язку з вищезгаданими труднощами збройні сили ЗСА стали перед дуже поважними проблемами, що їх безпека країни вимагає чимкоріше перевірити і полагодити. Секретар оборони Герольд Бравн має дуже поважну підтримку від Конгресу і Білого Дому, щоби привернути збройним силам Америки їхню попредню силу і що важливіше — мілітарну стабільність.

„ССР — ПІВНІЧНИЙ ВЕДМІДЬ”

Віце-прем’єр червоного Китаю Тенг дав інтер’ю віншингтонському щоденнику „Вашингтон Стар”, в якому назвав Советський Союз „розпалювачем війни” та „північним ведмедем”. Він закликав до союзу Америки, Китаю і Японії, бо лише ці три велики держави „зможуть загнузати „північного ведмедя”.

У зв’язку з тим є різні пропозиції. Перша з них — щоб добровільцям після дволітньої служби призначувати відносно високі стипендії на продовжування студій, очевидно, якщо вони мають кваліфікації для студій у вищих учебних закладах. Але останнім часом дастється відчути „моральний натиск” самого ж таки американського суспільства, щоб замість витрачати 55% з оборонного бюджету на оплачування „професійного вояцтва” та евентуальних пенсій — таки привернути колишню 2-річну примусову військову службу. Бо що буде, коли число добровільців зменшиться? Така ситуація може створити поважну загрозу не лише для ЗСА, але посередньо і для всього вільного світу, який вони очолюють.

ПОЛІТИЧНИЙ ЛЯПСУС ПРОФ. О. ПРИЦАКА

Не маючи достатніх знань з мовознавства, щоб серйозно опонувати д-рові В. Яневу, проф. д-рові Я. Рудницькому, журналістові В. Лехтерові, ІУМОви та ін., проф. Омелян Пріцак із Гарварду опублікував у „Вільному Світі” в кінці 1978 р. (в Канаді) статтю „Вільні українці, свобода думки і . . . правописні справи”. У цій гарвардській професор послідовно пише слово „радянський”, а не „советський” і сам себе заперечує. Спершу він пропонував вільним українцям перейти на сучасний змосковицький так зв. український правопис тут, за кордоном, але в згаданому „виясненні” сам подає таке про прийнятій закордоном Харківський правопис (затверджений до вжитку НТШ і УВАН):

„. . . Тільки у 1933 р. Радянська (!) Україна під натиском мусіла перемінити його на теперішній „зрусифікований” ’правопис’, — себто Москва заборонила користуватись Харківським правописом, де є літера „Г”, кличний відмінок та враховані інші особливості української мови.

Хто ж тепер за кордоном хоче чинити натиск на українців, щоб вони брали новочасний, змосковицький правопис за свій?

А політичний ляпсус проф. О. Пріцака, ляпсус або й прояв політичної елементарної неграмотності? Він твердить:

„Впрочім, і не вина „невільників” українців, що вони . . . попали під владу режиму, що не доріє до розуміння ідеї свободи людини”.

Зауважте: ЩЕ НЕ ДОРІС! Отже, московсько-большевицький окупаційний режим може їй „дорости . . . до розуміння свободи . . .”. Можливо, такі міркування лівої УРДП, але дивно їх чути з уст чи бачити з-під пера керівника Українського Наукового Інституту при Гарварді в ЗСА.

І. Дурбак

ПІВДЕННІ СУСІДИ УКРАЇНИ

Від першої битви з татарами над Калкою в 1223 році аж до половини 18-го століття, отже понад 500 років, український народ пережив багато лиха від частих азійських наскоків, що зруйнували нашу княжу державу, не дали сконсолідуватися нашій Гетьманщині.

Коли в 1453 р. турки зайняли Царгород, то скоро по тім Крим, Волоціна й Молдавія стали васалами Туреччини. Також Буковина, а навіть і Покуття належали якийсь час до Молдавії, отже посередньо Туреччині.

Які були наші взаємини з татарами й турками впродовж довгих 500 років? — досі мало відомо, бо наші науковці не досліджували татарських і турецьких джерел. Тому варто пригадати деякі моменти з історії наших взаємин з татарами й турками, бо може це заохотить наших науковців і дослідників зайнятися цими проблемами.

Наши козаки-запорожці не раз воювали в Молдавії, почавши від 1564 р., коли засновник Січі, князь Байда-Вишневецький, потрапив там у турецький полон і був страчений у Царгороді, що оспівuje відома дума про Байду. Пізніше ходили походами в Молдавію Іван Підкова в 1577 р., Олекса Підкова в 1578 р., Наливайко і Лобода в 1595 р. Отаман Іван Підкова нарівні так багато щоди в Молдавії, що турецький султан вислав посольство до польського короля до Варшави, щоб таки покарати його на голову у Львові на ринку, в присутності султанського посла, якому передали стяту голову І. Підкови.

Гетьман Петро Сагайдачний відбув низку успішних морських походів на Синоп, Трапезунд і ін. турецькі прибережні міста, стримав велику турецьку армію під Хотином у 1621 р.

Гетьман Богдан Хмельницький склав військовий договір з кримським ханом у 1648 р. що мусів бути заапробований турецьким султаном. У 1650 р. гетьман Б. Хмельницький ходив походом у Молдавію й Волошину, побив воєводу Лупула, і він погодився віддати свою доньку Роксану за гетьманича Тиміша. Великий гетьман плянував, що Тиміш ста-

Шановний професоре, ніяка імперія ніколи не доростала до розуміння ідеї свободи людини, бо свобода людини означає і свободу поневолених імперію народів, а це веде до ліквідації імперії. Це прості істини з елементарного політичного словника. Імперія — нищить, або її — нищать. На „доростання” тут немає місця.

На політичне доростання деяких людей — є місце, лише „якби ми вчилися так, як треба”, мовляв Тарас Шевченко, то була б і власна, своя мудрість, а не позички із чужих кишень.

X.

не молдавським господарем, але Тиміш помер, від ран у бою з поляками, в 1653 р. під Сучавою. Очевидно, що в тому часі вже не існував військовий договір з татарами, васалами Туреччини.

Гетьман Петро Дорошенко в 1660 р. прийняв протекторат Туреччини (Порти), мав початкові успіхи, склав Бучацький мир з Польщею, але незабаром зрікся гетьманства в 1676 р.. Хоч правобережна Україна підлягала Туреччині, але кримські татари забирали населення України в ясир, руйнували її так, що наша країна стала руїною.

У 1678 р. турки й татари прийшли в Україну, проголосили знов гетьманом України Юрія Хмельницького в Кам'янці-Подільському, однаке його незабаром стратили.

Після невдалої віправи турків на Віденському фестивалі в 1683 році, де козацька армія найбільше причинила до перемоги християнського світу, турки зазнали багато поразок. Вкінці у Карловицькому мирі в 1699 році турки віддали Польщі Кам'янець-Подільський.

Після нещасливої битви під Полтавою в 1709 р. (270 рр. тому) гетьман Мазепа переїхав у Бандери, під турецьку владу, де незабаром помер і був похований у Галаці. Його наслідник, гетьман Пилип Орлик, склав договір з кримським ханом, пішов походом в Україну. Однаке татари займалися більше грабіжництвом, як війною, тому похід не вдався. Гетьман Орлик переїхав у Швецію, відтак у Салонікі у Греції, де до самої смерті в 1728 р. вів широку переписку з турецьким султаном, французьким королем і іншими володарями Європи у справі визволення України з-під московського ярма. Після зруйнування москалями Запорізької Січі в 1775 р. багато запорожців подалися за Дунай, поселилися в Добруджі під турецьким володінням. Дуже популярна опера С. Гулака-Артемовського „Запорожець за Дунаєм” написана на підставі спогадів про життя запорожців у свободі в Добруджі. Був навіть козацький полк під командою Садика паші (полк. Чайковського) в турецькій армії. Запорожці поселилися також у Скураті, в Малій Азії, напроти Царгороду, де зберігали довго українські звичаї та свій спосіб життя.

Козацькі думи, як про Марусю Богуславку, Самила Кішку, про втечу братів з Озова та багато інших дум, складені на підставі розповідей очевидців і сучасників, а може й самими учасниками походів.

Після Берестейського миру 9. 2. 1918 р. український уряд створив українську амбасаду в Істамбулі. Амбасадором був проф. О. Лотоцький, секретарем був п. Мурський зі Львова. Донька п. Мурського, Софія Завалинська (тепер у Мельбурні, Австралія), оповідала, що її батько любив оглядати історичні пам'ятки. Одного разу запровадив їого турецький

проводник до старовинної башти, де зберігали історичні документи. Турок витягнув з купи пергамінних документів лист гетьмана Дорошенка до султана. Він заявив, що таких листів українських гетьманів до султанів є багато, але не скаталося досі. Турків це мало цікавило, а чужинці не допускали до архівів. Це було на початку 1920-тих років. П. Софія Завалинська ходила в Істамбулі до французької гімназії і здавала там матуру. При цій нагоді вона заявила, що вона українка, та що султанша Роксоляна, дружина Сулеймана Величавого, походила зі Стратина, з України. Але турки вважали досі, та напевно і тепер, нашу Роксоляну або полькою, бо Стратин належав тоді до Польщі, або московкою („урус”).

З цього короткого, дуже неповного огляду, можна припустити, що між Україною і Туреччиною були кількаві контакти, що в турецьких архівах, в літературі та науці повинно бути багато заміток про Україну, однаке вони, на жаль, ще досі не досліджені!

Наши вчені орієнталісти, туркологи повинні перевізнати турецькі архіви, бібліотеки, музеї, де повинно бути багато загадок про Україну.

Ніколи не можемо забути, що впродовж довгих 5 століть, від 1240 р. аж до половини 18 століття татари ходили походами в Україну майже кожного року, забирали тисячі в ясир і продавали наших людей на ринках невільників у Кафі на Криму до різних країн турецької імперії. Скільки наших людей продано в неволю, ніхто не може тепер сказати.

Тут мимоволі насувається порівняння українських невільників з муринськими, що їх продовж 200 років ловили в Африці і продавали в Америці. Недавно мурин Алекс Гелі віднайшов своє „коріння” в Африці, видав цікаву (не лише ним написану) книжку „Рутс” („Коріння”). На підставі оповідань своєї бабуні він поїхав до Африки, знайшов село, звідки вивезли його прадіда до Америки в 1767 р. на англійському кораблі. Знайшов списки вивезених невільників у англійській корабельній фірмі та список проданих в Америці негрів.

Алекс Гелі мав велике щастя знайти реєстри проданих невільників, але чи українські дослідники зможуть найти реєстри продаваних невільників у Кафі та на інших татарських ринках невільників, як теж і реєстри куплених невільників в Істамбулі, Дамаску, Александрії, Смирні та в інших центрах турецької імперії? Наши дослідники повинні шукати за такими джерелами трансакції на невільницьких ринках та оприлюднити їх. Деякі наші невільники були поселовані групами і вони довго зберігали український спосіб життя, своє будівництво, ношу, свої страви, як, напр., у Скутарі. При наполегливих послідах можна знайти більше таких осель: у Лобруджі, над Чорним морем, на побережжях Малої Азії, як Трапезунд чи Синоп.

Львівський письменник Р. Іванчук написав знамениту повість „Мальва” на підставі кримських джерел. Він мабуть перший використав кримські джерела і на їх підставі зобразив життя наших невільників у Криму. Письменник Осип Назарук написав повість „Роксоляна”, змалювавши життя султанші Роксоляни, родом зі Стратина. Він використав велику західноєвропейську літературу про цю визначну султаншу нашого роду, може найбільшу своїм великим впливом на султана. Не знаю, чи міг він використати турецькі джерела, а їх певно є багато.

Про Роксоляну написав у Австралії історичну повість „Степова квітка” пок. письменник Микола Лазорський. Крім цих двох згаданих авторів, писали про Роксоляну: Г. Якимович, Л. Старницька-Черняхівська, Лаврівський і Д. Січинський — автор опери „Роксоляна”.

Б. Грінченко написав п'есу про Марусю Богуславку „Ясні зорі”.

Варто пошукати за творами на українську тематику в турецькій і татарській літературах.

У козацьких літописах є багато згадок про татар і турків. Повинні бути такі згадки і в татарських літописах, у дипломатичних записках і архівах.

Наши орієнталісти їх туркологи повинні провести розшуки за вістками про Україну на теренах колишньої турецької імперії, опрацювати їх і оприлюднити.

Як добрий приклад для наслідування, можна навести такий факт: проф. д-р Т. Гунчак знайшов у одному з архівів опис міста Підгасць, мабуть з 1672 року, що його написав писар султана Магомета IV, який перебував тоді з великим турецьким військом, разом з гетьманом П. Дорошенком, у Галичині, підписав Бучацький мир у 1672 р. з Польщею, що мусіла відступити західноукраїнські землі, з Бучачем, Заліщиками й Кам'янець-Подільським Туреччині. Таких описів, звітів, згадок про Україну мусить бути багато в турецькій мемуаристиці, у хроніках, звітах і записках турецьких посольств до наших гетьманів, польських королів і московських царів. лише треба їх пошукати.

ЦИГАНИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ОН

Розкидані по світі цигани, об'єднані в „Союз Романі”, центр якого міститься у Швейцарії, домагаються від Об'єднаних Націй права мати свого постійного представника. В СССР циган примусово осаджують на землі й російщають, але вони далі втікають і стараються вести мандрівне життя.

Підкомісія ОН для Захисту прав меншин погодилась прийняти 12-членну делегацію світових циган і вислухати їхні скарги та прохання.

ДО 50-РІЧЧЯ ОУН

Богдан Лівчак

ЗА ХЛБ — КАМЕНЕМ

Загально дуже мало потрапляє до рук матеріялу, зафікованого у спогадах з тих минулих десятиліть, де описані дії українських націоналістів, а ОУН зокрема.

Сам з практики знаю, як загал суспільства, а радше деякі його кола, ставилися до українських націоналістів і до ОУН у минулому там, на рідних землях, під окупацією Польщі, аж до вибуху Другої світової війни.

Ось так, для прикладу подам хоч стисло, яке було відношення наших батьків народу до нас, студентської молоді, у нашому місті Самборі. Студентський Гурток мав довгі роки пропішенні в домі Т-ва Українська „Бесіда”. Та арешти чи ревізії серед наших членів викликали серед тих наших реалістів-льоялістів малошо не втрату усякої здорової думки. Вони попадали у панічний страх, і нам, студентам, відмовляли приміщення у цій загальногромадській установі. Коли ми знайшли собі приміщення у другім Т-ві „Зоря”, то і тут панічний страх тих наших „добродіїв” не дозволив нам довго втриматись. Врешті Т-во „Взаємна Поміч Українського Вчительства” взяло нас до своєї хати, де ми перебули до вибуху війни в 1939 р.

Загальноєє, що по програній визвольній війні 1918-20 роках постала таємна військова організація УВО, яка згодом переформувалася в 1929 р. по Конгресі Націоналістів у Відні, на політичну організацію ОУН.

Як УВО давала себе відчути польському окупантові різними діями, так і ОУН не менше дошкільно пригадувала полякам, що вони зайди на українській землі, і кожному окупантові пригадувала, що Україна мас належати українцям.

Створилися два табори: один з реальних політиків-угодників, які усякими угодами хотіли щось дістати від польського окупанта, другий табір революційний, який не думав про угоду, а діяв безкомпромісово, називаючи окупантів справжніми іменами.

Тому поневолі витворився подвійний фронт боротьби: один з табором угодників, другий — з ворогом-окупантом.

До яких жалюгідних дій не раз доходило, коли той угодний табір, не перебираючи у середниках, свідомо йшов на шнурку окупанта і разом з ним поборював цей революційний націоналістичний табір!

У мене на руках невеликого формату книжка (141 ст.) Данила Богачевського п. н. „На возі і під возом”, рік видання 1976, Канада, Видав. „Добра книжка”. Вже сама назва видавництва наводить думку, що справді ця книжка таки повинна бути „добрюю книжкою”. Та лише читаючи її, можемо

виробити погляд, наскільки книжка „На возі і під возом” є добра, а наскільки вона...

В слові від автора читаємо, що ініціатором видання тих спогадів походить від св. п. О. Моха. Цей, як пише автор Д. Богачевський, незрівняний публіцист, винятково обдарований журналіст та редактор християнської преси і видавець, переконав автора (Богачевського), що ті спогади варто видати друком. Не будемо згадувати про покійного ініціатора О. Моха, тому, що таки не він видав цю книжку (смерть перервала його задуми).

Остасься хіба заторкнуты сам зміст цієї книжки, а влаштіво ці місяці, де автор Д. Богачевський посвоєму оцінює українських націоналістів і ОУН як цілість у відповідному місці і часі.

Автор описує громадсько політичні відносини на терені міста Рава Руська і також повіту. На ст. 109 читаємо: „Мушу заважити, що я старався подати тільки головні моменти тієї доби. Можна б ще навести й багато дрібничок буденого життя, та вони не внесуть нічого нового в той загальний образ”. Отже автор хоче якнайбільше об'єктивно представити опис цього дразливого відтинку політичного життя. Даліше автор твердить, що тому, що не належав до жадної політичної партії, то мав вільну руку і мав на оці тільки добро України.

Трудно, однаке, погодитися з висновками автора, мовляв, він боровся за Україну і наражав своє здоров'я, а то й життя, а рівночасно — кожний виступ націоналістів... він осуджує. Зрештою, це не була виключно його думка, про т. зв. самоспалювання, висували її з угодового табору „батьки народу” порив з мотивом на сонце і такі інші епітети, — проти рішучих дій націоналістів.

Ось декілька завважав автора, в очах якого ОУН була тоді модною, бо тоді такий напрям опанував у різних формах всю центральну Європу. Цілком неповажно звучить твердження автора, що ОУН поставила на німецьку карту, бо вірила в гасло „Націоналісти усіх країн, єднайтеся”, так як напів соціялісти 1917 р. вірили в гасло: „Соціялісти всіх країн, єднайтеся”. Тут автор поплутав цілком поняття соціалізму з націоналізмом, хоча мав дуже добрий приклад хоч би із Польщі, де соціяліст Пілсудські не ішов на „єднання” з ніякими соціялістами, а будував Польщу на землях, загарбаніх від своїх сусідів.

Виглядає, що Д. Богачевському чужі — а може це власне з причини його безпартійності — чужі усякі джерела, з яких українські націоналісти черпали свої підставові знання українського націоналізму.

Не буду багато розводитися, вистачить згадати Миколу Міхновського, ідеолога державної само-

стійності України. Ці постуляти він уперше проголосив у промові в Полтаві 1900 р. — і тоді ж була «она надрукована у Львові п. н. „Самостійна Україна”. Основні засади українського націоналізму подав М. Міхновський у „десяти заповідях”. М. Міхновський був звеличником „однієї, єдиної, неподільної, самостійної, вільної, демократичної України — республіки робочих людей від гір Карпатських аж по Кавказькі”. (Енц. Україн. т. 5, ст. 1617).

Наведені цитати показують, що ні про якунебудь „моду” не може бути мови — М. Міхновський випередив усі ці „модні” західноєвропейські рухи, так як гетьман Богдан Хмельницький, а особливо гетьман Мазепа випередили своїх сучасників у Західній Європі.

Шілком правильно стверджує автор, що напіоналістичний рух припиняється серед молодого українського покоління з небувалим запалом, а то й фанатичною вірою. Але всі даліші міркування автора про конфлікт між старшими і молодими не витримують критики, бо ж сам автор стверджує, що з хвилиною розвалу Польщі в 1939 р. перестали діяти всі легальні політичні партії, а осталася тільки активною саме ота зненавиджена ним ОУН із тими молодими, фанатичними, „політично незапобіглими людьми — інколи можна сказати — дітими”.

І ті якраз „діти” взяли у свої молоді руки виховання молоді, тісі молоді, яка у слушний час перебрала керму у свої руки, у ці грядучі жахливі роки. В ті роки, коли ніхто й не чув голосу тих старших „зрівноважених”, „вироблених” працівників. — вони просто познікали...

Як вже зазначено, автор обіцяв якнайбільше об'єктивно підходити до тих, як він каже, дразливих справ. Та, однак, трудно дошукуватися об'єктивизму в його міркуваннях. Не знати, на яких даних спирає автор свої твердження, що провідником ОУН на повіт Рава Руська був учень шостої гімназійної класи, а його бойовим референтом — учень п'ятої класи. У такі твердження автора важко вірити. Справді, звідки автор мав аж такі довірочні відомості? Чи він знає, що таке підставлення різних прізвищ?

Ідім даліше. Автор згадує на стор. 108 такий факт. У його адвокатській канцелярії працював соліцитатор, до якого часто зранку заходив якийсь „тип”, якого вигляд авторові не подобався; на завагу, соліцитатор відповів, що це порядний хлопець. А в кінці пише, що вкоротці по тім „мій соліцитатор відсидів три роки за принадлежність до ОУН”.

Постараємося проаналізувати усі ті твердження п. автора, а саме, що нібито учень 6-ої класи був провідником повіту, а бойовим референтом учень 5-ої класи.

Автор підходить до тих справ дуже поверховно, дуже слабо орієнтується в організаційній схемі

ОУН в цілості. Сам здоровий розум вказує, що учня 6-ої, 5-ої класи ніхто не вербував до ОУН, а була це референтура молоді — Юнацтво ОУН, про що можна було чути при різних політичних процесах. ОУН була політичною організацією і як така мусіла дбати про свій розвій, вербуючи старших, а не менше мусіла дбати про доріст.

Не подає автор нічого ані про свого соліцитатора, ані про того „типа”, який заходив до канцелярії. Твердить лише соліцитатор халпнув “ж три роки за принадлежність до ОУН. Дальший логічний висновок можна зробити, що і цей незлоблений „тип”, який заходив до канцелярії, також мусів мати щось спільне з ОУН. І даліше треба йти в міркуваннях: соліцитатор працював у канцелярії автора, а автор — нічого не здав про його функцію в ОУН! А звідки ж ти, автор мав такі точні інформації про учнів 6-ої і 5-ої кл., що вони справували аж такі високі пости в ОУН?

Якщо це дійсно так було і щ. автор про це знат, то з якого джерела він про це знатався? А якщо це була публічна „тайна”, то чому тих двох учнів гімназистів польська поліція не заарештувала і польський суд не засудив (і то за такі високі пости була б і висока кара).

Щось тут із цією об'єктивністю автора не шілком в порядку. Вже сам факт, що і соліцитатор дістав поисуд, і він мав зв'язок із якимсь „типом” наводить думку, що провідником повіту Рава Руська мусів бути не учень 6-ої класи, ані босий референт учень 5-ої класи. Сам автор стверджує, що в його адвокатській канцелярії — „мимо моєї волі і навіть без моєго відома, знайшла собі приміщення команда ОУН”. Також трудно тут дошукуватися поєднання, а тим більше об'єктивності, бо ж на якій підставі автор стверджує, що там якраз була команда ОУН? Коли кілька карток перед тим подає наявність точно учня, який був провідником ОУН на повіті Равщини. Містерія, яку автор не дуже то майстерно вивів.

Та свої міркування, чи пак підозріння щ. автор буде на тій зарявлій, оклепаній фразі „чим гірше, тим ліпше”, язик все перемеле, як колесо млинське.

Або ось ще одна витівка. Це діється на терені суду в Раві Руській. Слідчий суддя показав авторові якусь гейбі „летючку”, яку то ніби виготовила ОУН на машинці в адвокатській канцелярії автора. Цей слідчий суддя, як подає автор, був „перекінчиком”, перейшов на польське. Прочитавши летючку, автор стверджує, що вона була „банальна та наївна”. Однаке суддя далі наполягав, що поліція поставила внесок арештувати автора, тому що летючка була видрукована на його писальний машинці.

Тут знову маємо приклад необ'єктивності автора. Чи ж таких самих машинок не було більше на терені Раві Руській, або взагалі у світі? Чи не могла це бути провокація зі сторони польської поліції? —

таких провокацій польської поліції було дуже багато.

Ось які дивні висновки поробив автор. Його не заарештували, хоча того домагалася польська поліція, бо цей суддя-перекінчик до того не допустив... Автор з того приводу наводить народну приповідку: „Свій як не заплаче, то хоч скривиться”. У цім можна дуже сумніватися, бо таких „своїх” перекінчиків було, почавши від Яреми Вишневецького, досить багато. Ні, вони не плакали, а працювали для „велькосці найясьнейшої ржечі посполітей”.

У нас, в Самборі, був такий перекінчик директором державної польської гімназії. Не було більшої ішгі над ним. Сам факт, що він мав таку посаду показує, що він не хотів ні плакати, ні кривитися. Були також ще два професори-перекінчики, які та-кож не кривилися.

Дозволю собі навести один факт з терену самбірської гімназії, де була затяжна провокація. Це було в 1923 р., коли то в березні місяці Рада амбасадорів признала Польщі Галичину. Нарід з обуренням те відкидав, були демонстрації, віча.

В гімназії в Самборі, коли при кінці шкільних зайнять учні вийшли з клас, з'явився на таблиці однієї класи напис: „Смерть лягам!” Вже сам цей вислів „лягам” вказував, що тут щось не гаразд. Українець писав би „ляХам”. Поляки дуже часто плутають ці дві букви, „х” і „г”, у них „хата”, то є „гата”. За поляками і жиди, які себе подавали в школі майсеєвого віровизнання, а „народовосці польськії”, наслідували польську вимову.

В тім випадку найскорше підозріння, звичайно, могло падати на українців. Справодили експертів до гімназії. Того самого дня і в одну годину усі учні писали ці слова: „Смерть лягам”. По докладній провірці експертів виявилось, що це написав один учень-жид, і його за це викинули зі школи.

Трудно вирішити, що спонукало якраз жида написати такі провокативні слова, але факт — факт, написав і за це відпокутував. І не було кому ні „заплакати”, чи хоч „скривитися” між перекінчиками.

В іншому місці пише автор, що усе це, що діялося на терені Рави чи Равського повіту, старше громадянство — „батьки народу” брали на рахунок: „виросте молоде, помудріє”.

Та й справді — виросло та й помудріло це нове покоління — ці „діти”.

Хоч яка „моцарствова” Польща була, та в єкаторному часі її нестало. Усе розсыпалося в порох. Німецькі армії розбили те „моцарство” за три тижні. Усе покотилося мов у безодні. Прийшли московські „визволителі”. Настав великий хаос. Кожний думав тільки про себе. Це нібито врегульоване, нормальнє життя, яке так берегли, гейби ока в голові, наші „реальні політики” — зникло. Московська банда почала творити свою соціалістичну саламандру, заводити свої безшабашні порядки. В такий час

загального хаосу ніхто не знав, що діяти, в першу чергу — ті передові люди старшого віку.

От як собі уявляв нову московсько-большевицьку дійсність автор Д. Богачевський і усі місцеві адвокати. Заснували — при советах! — спілку, Д. Богачевського вибрали головою і ту спілку доручили зареєструвати у комісара Кулигіна!...

Цей новий московсько-большевицький бонза поглянув на список, і повернув, зажадавши, щоб кожний адвокат написав, що він уміє робити. Ще того самого дня з адвокатів... поробилися шофери, монтери, книговоди й інші „вільні фахи”...

Не довелося, однак, п. Д. Богачевському бути шофером, чи монтером. Одного ранку прийшов до канцелярії адвокатської, як пише автор, один член ОУН (Г.Г.) і заявив, що усі акти польська поліція залишила і це все потрапило до рук московських посіпак. Він бачив у московського комісара списки громадян, які були підкresлені червоним олівцем, а його — автора Богачевського — було підкresлено аж двічі. (Тут слід додати, що коли автор Богачевський короводився із списками адвокатів і прохав комісара, що йому робити, той „добродушно” порадив йому поїхати до тестя на господарку). Цей націоналіст радив йому (Богачевському) чим скорше втікати, він так і зробив, перейшовши на німецьку сторону.

На перший погляд виглядає, що нічого, властиво, не сталося, бо ж це звичайний спосіб попередити когось, хто є у небезпеці. Можна зробити такий кінцевий висновок, так би здавалось. Та не так думав, чи хотів доходити до такого висновку автор книжки „На возі і під возом”.

Ми вглибімся, вдумаймося у це, що писав автор і як думав автор про ОУН по війні, і так дійдемо до висновку, що автор не змінив свого наставлення до ОУН. Спогади свої закінчив автор 20-го лютого 1975 року. Себто він мав час передумати той пройдений шмат життєвого шляху, коли він був справді на „возі” і „під возом”; мав час передумати, хто його держав при житті, коли він їхав на „возі”, але він повинен був би застановитися, хто його вирятував „з-під воза”.

Ніхто інший, як власне цей член ОУН, про якого автор згадує тільки під ініціалами Г.Г., вирятував його з-під того „воза”. Того „воза”, який йому готував ніхто інший, а той московський комісар, який „великодушно” радив Богачевському їхати до тестя на господарку, щоб тим притупити його чуйність, бо ж знаємо, що потім сталося. Усю приватну власність заціоналізовано, а в першу чергу усю церковну, — а тестя автора був священиком, і про жадну господарку не було що й говорити чи думати.

Поставмо питання, чи є хоча одним словом висловлена подяка тому членові ОУН, Г.Г. за рятування? — ні слова немає.

Ми пережили в тих часах, які згадує автор, страшне лихоліття, багато із тих учнів равської

гімназії, як і інших гімназій, може і немає поміж живими; може і той Г.Г. також не живе, ані соліцитатор ані той незлюблений „тип”, але автор не згадує їх, хоча один із них вирятував, витягнув його „з-під воза”.

Він сповнив це, що йому християнська і національна мораль наказувала: за камінь кинь хлібом.

Але автор книжки поступив інакше, вже не говорячи про всепрощення. Він навіть у своїх спогадах не старався бути лояльним супроти цієї націоналістичної молоді, чи самої ОУН.

Він вірить свято, що цю „лєтючку” таки написав хтось із ОУН; він навіть не хоче ставити під сумнів твердження перекінчика судді. Він прямо не допускає можливості, що це хитра провокація польської поліції. Він — кідає каменем в сторону націоналістів.

Він, як сам признається, вже в процесі падіння „моцарствової” Польщі складає на руки представника польського окупанта заяву лояльності ось такими словами (стор. 116).

„Пане старосто! Чи ж я не був досі лояльний?” І докінчує цю заяву своєї лояльності: „Було б з моєї сторони дуже нерозумно, як що б я тепер захотів бути нельояльним”!

Не менше лояльним був автор і за німців.

Заходить одне пекуче питання: а чому супроти своїх, завдяки яким пережив усі дальші етапи їзди на „возі” і під „возом”, і зараз мав нагоду ці спогади написати, — не захотів бути лояльним?

На поданий хліб — віддається каменем.

А Тарас Шевченко закликав: „Схаменіться, будьте люди!”

Ждан Ласовський

СУЧАСНА АРГЕНТИНА

Поняття пересічного американця про Аргентину зводиться до „фашистської диктатури”, країни „дешевих стейків” чи авантюристичного Хуана Перона. Ще менше поняття мають українці про країну великої української еміграції, яка вже майже сто років там живе, працює і навіть має деякі успіхи в збереженні своєї ідентичності. Найбільше вражають поверхові враження від тієї країни наших відвідувачів Аргентини з Канади та Північної Америки, які до Аргентини підходять з поняттями канадської чи американської технології та з прийнятою американською закордонною „політикою” щодо „меншевартісних країн”, „леонів” та „банкових республік”. Обширну історію українського поселення в Аргентині можна знайти на сторінках альманаху УНС за 1954 р., як також в історично-мемуарному збірнику „Теребовельська Земля” (видання НТШ, 1968 р.).

Варто згадати, що Аргентина була першою і єдиною південноамериканською країною, яка визнала Українську Народну Республіку в 1918 році.

Цікаве інтерв'ю на тему нинішньої Аргентини з'явилося в журналі „Атляс” за січень 1979 р. між кореспондентом цього журналу та Робертом Коксом, редактором англомовної газети „Буенос Айрес Гералд”, в якому можна відчути клімат теперішньої ситуації в Аргентині. Редактор Кокс, уроженець Англії, працює вже 18 років у згаданій газеті, що існує 102 роки.

Журналістом в Аргентині сьогодні не так то й легко бути. Кожному з тих, хто виступає на телевізії, радіо чи в редакції грозить смерть, коли він проговориться про те, про що треба мовчати. В роках 1970-их прокотилася хвиля терору, в якій найгірше дісталось якраз журналістам.

На питання, скільки, на думку Роберта Кокса, є в Аргентині політичних в'язнів, той відповів, що уряд подає, що немає ніяких політичних в'язнів в Аргентині. Міністерство внутрішніх справ заохочує тих, що знають про політичних в'язнів, подавати їхні імена, і міністерство провірить. Організації оборони людських прав виготовляють списки, і на тій основі подається число політв'язнів від 3000 до 3500. „Амнесті Інтернешонал” каже, що це число треба помножити на п'ять. Аргентинці переконані, що „Амнесті” є комуністичною організацією і її не можна вірити. Це дає урядові можливість не перейматись справою „оборони людських прав”. Всі оскарження Аргентини в переслідуванні інакшедумаючих називається безпідставним обвинуваченням та що Аргентина є жертвою конспірації. Коли газета „Гералд” писала про незаконні ув'язнення, то тоді в'язні випускали. Все таки згадана газета має опінію лівої, і її головного редактора вважають жидом, комуністом.

Розмова з редактором „Гералду” розкриває до якоїс міри дії чужих чинників і відношення аргентинців до преси, для якої, помимо „диктаторської влади”, панує там повна свобода. Газети можуть писати, що хочуть, і можливо це сприяє політичній свідомості населення. Воно бачить різницю між Аргентиною і, наприклад, комуністичними країнами, де свобода преси — абсолютна утопія.

Лівацькі журналісти висовують проти країни, де живуть, важку артилерію — поганє економічне положення. Вони спихають всі нещасти на занепад економіки за президентури ген. Хуана Перона і після нього за часів його другої жінки, Ізабелі. „Аргентина — країна, в якій є все, крім стабільності”, — пише аргентинський письменник Хуліо Кортасар. Ми додамо, що в Аргентині можливо через недозрілу національну свідомість усього населення приходити до влади особи, які цю владу вживали для особистого збагачення і, збагатівши, або покидали країну, або їх за зловживання викидали. Кількість президентів, які опинилися на вигнанні, в аргентинській історії справді імпозантна.

Проте ця країна росте, еманципується. Аргентина є восьмою за розміром території у світі, але населення має всього 25 мільйонів, третина якого живе

вє в столиці, Буенос Айресі. Величезні простори, з усіма підсоннями, слабо населені. Аргентинці мають старі патріярхальні еспанські традиції, але окрім тих нащадків еспанців народні маси — це суміш еспанців з індіянами, і велика кількість європейців, яких пригнали до Аргентини не завжди шляхетні спонуки.

Аргентина є під пильним „обстрілом” більшевицьких місій, які намагаються ловити в каламутній воді „революції” та терористичних вихваток свою рибку. Проти них як і проти організованих ними терористичних груп Аргентина бореться в своєрідний спосіб. На викрадення парагвайського консуля Хоакіна Санчеса — аргентинський народ якось дивно не реагував. І консула звільнили. Британського консула також викрали, але вимагали за нього підвищення платень для робітників, які працюють на англійських фабриках.

Кризу економіки спричинює націоналізація індустрії; рівночасно державні компанії ліквіduються та знижаються тарифові обмеження імпорту. Все ж таки Аргентину називають свідком економічного „чуда”. Чудо полягає в тому, що уряд зумів побороти інфляцію без безробіття. Уряд стримав платні на низькому рівні, тому не оплачувалося працедавцям викидати робітників з роботи. Вислід цього є повне затруднення в всій країні.

Маючи невичерпні резерви, країна може смачно і сиго прогодувати своє населення, ще й експортувати пшеницю і м'ясо до інших країн.

Велика проблема Аргентини це очищення міста від халабуд, так званих „беззорочників”, яких за свого панування спровадив з усіх кінців країни Перон, обіцяючи їм працю в індустрії. Щоб тих людей десь поселити, треба віддати їм землю і побудувати на ній будинки. Для цього треба грошей, але уряд не поспішає з тими великими видатками. При тому, здавалося б, лихому станові з будівництвом мешканських домів, населення мас безоплатну лікарську опіку, а діти — безоплатне навчання не в теорії, як в СССР, а насправді.

Найнovішою сенсацією аргентинського життя є суперечка Аргентини із сусідньою країною Чіле за острови, які Міжнародний Суд призначив Чіле, котра на додаток визнала, як власну територію ще й частину Антарктики. Це порушує угоду, завдяки якій Чіле домінус над Тихим океаном, а Аргентина над Атлантическим в тому обширі. Між тими двома країнами існує довголітня дружба. Під статуєю Христа в горах Андах є напис: „Ці гори розваляться, коли аргентинці та чілійці зірвуть мир, підписаний перед Спасителем”.

„Визвольні процеси в Україні тільки починаються”... — Валентин Мороз.

Не можемо допустити занепаду української культури в цих часах на свободі!

СЛ. П. Д-Р ВОЛОДИМИР НЕСТЕРЧУК

У першу річницю смерті сл. п. д-ра Володимира Нестерчука в Нью-Йорку — 6 березня 1978 року — Громада все ще відчуває ту велику втрату.

Сл. п. д-р Володимир Нестерчук був членом ГУ ООЧСУ, членом Головної Управи і Контрольної Комісії ОУА „Самопоміч”, членом ЦУКА, членом Редколегії журналу „Наши Світ”, ГУ НТШ в ЗСА, Контрольної Комісії УККА та працював у ін. установах.

Як видатний член Революційної ОУН, він зразково виконував різноманітні обов’язки для добра всієї спільноти і Рідного Народу на Батьківщині, а одночасно був зразковим батьком.

Цього року сл. п. Незабутньому Другові д-рові Володимирові Нестерчукові сповнилося б у липні 70 літ життя.

....Довго щирими словами
До людей промовлятиму я.
Я загину, та довго між вами
Гомонітиме пісня моя.”

Леся Українка

ВИДАТНА ОСОБИСТІТЬ — СВ. П. МАРІЯ ДОНЦОВА

(Із промови Дарії Степаніак на Панаході — 30. 12. 1978 року)

Св. п. Марія народилась на Бойківщині у патріотичній священичій родині. В Перешиблі закінчила Український Жіночий Інститут, студіювала у Відні, де дуже заприязнилась із св. п. Ольгою Басараб. До і під час Першої світової війни багато подорожувала по країнах Західної Європи, як Відень, Берлін, Швейцарія, Данія і всюди можна було її бачити на громадській роботі у різних місцях, де вона гідно репрезентувала українську визвольну справу перед чужинецьким політичним світом.

У 1912 році одружилась із д-ром Дмитром Донцовим.

Була членом Організації Січових Стрільців і належала до чоти О. Степанів.

По закінченні війни Донцови із великими труднощами, що їм ставили польські владі, повертаються до Львова. Тут вкоротці Покійну зустрічає болюче пережиття: поляки по-звірськи замордували її близьку товаришку св. п. Ольгу Басараб.

Потреба друкованого слова спонукає Донцових відновити, а радше продовжувати, заборонений москалями у Києві „Український Науковий Вістник“. Покійна зі своєю мамою, при великий допомозі сестри Лесі і її мужа, посла Підгірського, дають до диспозиції видавництва свої родинні заощадження. Таким чином „Вістник“ здобув належну фінансову базу, і від 1922 р аж до Другої світової війни виходив безперебійно за редакцією д-ра Дмитра Донцова.

Маючи усі дані сама стати славною, Покійна вибирає шлях скромності і стає в тіні свого велико-го мужа, мислителя і ідеолога українського націоналізму, створюючи для нього тим самим сприятливу атмосферу і всі можливості спокійно і творчо працювати. Стоючи зі своєю мамою співвласницею видавництва, перебирає ввесь тягар і труднощі правного характеру, що їх ставили українським видавництвам, а зокрема видавництвам націоналістичним, польські окупанти. Не раз доводилося її боротися з польськими цензорами, які знищували наклад журналу і тоді фінансові втрати Покійна мусіла покривати із своєї спадщини. На цьому, од-

нак, не кінчались її обов'язки: вона збирала і вищукувала потрібні матеріали, які опісля використовував у своїх працях д-р Д. Донцов, допомагала йому у практичному редагуванні журналу.

Це тільки одна сторінка із життя Покійної. Бо поза тією працею вона ще знаходила час на працю в загальногромадському житті у Львові: опікувалась дитячим сиротинцем, належала до жіночих організацій, дописувала до часописів, була консультанткою багатьом провідним особам, які часто заходили до їхнього дому. Бував у їхньому домі не раз і основоположник і перший Провідник УВО-ОУН полк. Євген Коновалець.

Перед Другою світовою війною поляки запротиріли д-ра Донцова до концентраційного табору у Березі Картузькій, „Вістник“ замкнули, а покійна Марія виїхала до своєї сестри на Волинь. Коли прийшли німці, заарештували її, разом із сестрою, її мужем і їхньою донею, і держали як закладніків. Підгірських Гестапо розстріляло, а Покійній, за допомогою мужа, що тоді вже був на волі, вдається вирватись з лабет німецької політичної поліції і втекти на Захід.

Після закінчення Другої світової війни св. п. Марія включається активно в українське громадське життя у таборі Авгсбург, де стає членкою ОУЖ, і видає із с. п. письменницею Людмилою Івченко жіночий журнал „Громадянка“, що виходив у Німеччині в роках 1946-50.

Приїхавши до З'єднаних Стейтів Америки, заробляла на прожиток, без огляду на стан здоров'я. Але Покійна, не зважаючи на особисті труднощі і тяжкі обставини, не припиняє своєї активності, особливо в рядах СУА. Д-р Д. Донцов жив у Канаді.

Ми з великим болем в серці проплачмо сьогодні св. п. Марію Донцову від себе і від всього жіноцтва, згуртованого в Об'єднанні Жінок Оборони Чотирих Свобід України, яке, йдучи шляхом покійних вже д-ра Дмитра і Марії Донцовых, намагається поширити їхні ідеї, що стали нашими, і обіцяємо їх передати наступним поколінням.

О. Керч

КНИГА ПРО ГЕРОЯ-УКРАЇНЦЯ

Англійський генерал сер Джон Гекет написав книжку „Третя світова війна”. Це вже узаконилось, що генерали в відставці пишуть або цікаві спогади, або сенсаційні літературні твори. Наше сторіччя, сповнене воян, дас їм цікавий матеріал для літературної праці. І англійський емеритований генерал не творить війнятку у літературі нашого сторіччя. Для книжки про майбутню війну він має всі дані, адже його військова освіта, військова діяльність в останній війні і потрібне знання, набуте в практиці й на досвіді, доповнюються активним вглядом у події, що можуть викликати наступну світову війну.

Зрештою, книжка генерала Гекета на цю тему не одинока. Ця тема хвилює не одного мешканця землі, так густо заселеної невгомонними народами, які змагають до гегемонії над світом.

„Третя світова війна” цікава для нас тим, що в ній вперше чужинець згадує про те, що інші автори піддали змові замовчування. Автор згадує про Україну, про народ, який має бути спричинником великих перемін на одній шостій земної кулі. Англійський автор ставить у центр акції українського героя, заступника начальника КГБ, Василя Дугленка, який вирішує воєнну ситуацію в Кремлі тим, що, вбиваючи свого начальника в КГБ, а після нього генерального секретаря партії — паралізує таким чином стероризований партійно-державний апарат цілого ССРС. Повбивавши москальів, українець Дугленко проголошує себе президентом ССРС і генеральним секретарем партії, і з тієї позиції починає переговори про мир з Америкою. Але найважливіший акт Дугленка — це скликання представників п'ятнадцяти советських республік, що й вирішує ліквідацію советської імперії, бо всі республіки, в тому батьківщина Дугленка Україна, заявляють бажання відділитись від Росії і бути незалежними.

Багатьом читачам цієї цікавої книжки, яких тривожить сучасна політична ситуація в світі, що з страхом чекають Третєої тотальної атомової війни, ця книжка дуже сподобалась і вона стала бестселлером. Її важко дістати в Америці. Українському читачеві, який мав можливість її прочитати, вона не лише сподобалась. Це вперше чужий, англомовний автор написав про Україну не як про якусь мітичну територію, заселену москалями, або про країну екзотичних козаків, які властиво теж нібито були москалями і билися з ворогами великої Росії в обороні православної віри . . .

Генерал Гекет, перший від часів Вольтера, який виявив більше знання про східну Європу як сьогоднішні специ від того ж Сходу, — назвав найбільшу після Російської советської республіки, Україну, яка, як інші підкорені й насильно приєднані до

зрадливого союзу советських республік, чекає лише моменту, коли зможе визволитись з-під непрошенії московської опіки. Він назвав українського патріота, який зовсім не з советського патріотизму був заступником начальника кривавого КГБ, а з вирахування українського патріота, щоб на верхах імперії готовувати її загибель і здійснити ідеали свого народу — повного визволення і незалежності.

Один із читачів тієї книжки, український соціяліст Панас Феденко, має до тієї книжки застереження, мовляв автор фантазус і вигадус (так якби це не було правом автора), що Гекет вигадав героя, якого неможливо в російській імперії знайти. Він забув чи не знає, що життя часто реалізус нереальні, вигадані авторами події.

Щоб далеко не сягати, пригадаємо Жюля Верна, якого сучасники вважали „забавним” письменником, що для розваги читачів писав фантастичні романі. Так само ставилися деякі читачі й видавці до вигаданих історій Герберта Велса, не вірячи багаті фантазії письменника, зовсім так як сьогоднішній читач і історик Панас Феденко. Що багато з тих фантазій французького чи англійського письменників стало реальністю, той український читач забув або не хоче пригадати . . .

Справа в тому, що в нас не переводяться і донині дефетисти, пессимісти чи псевдо-реалісти, які поза сьогодні не бачать нічого і які, колись обдурені своїми московськими партійцями-соціалістами, скидають вину за наші поразки на наш народ, а не на його невдалих провідників. Для розчарованого соціаліста неможлива й думка, що в нашому народі живе непогасна іскра національної свідомості та історичної пам'яті як би її не пригащували окупанти. Справа в тому, що на еміграції є чимало часу для нівдах-політиків пережовувати минулі події й виносити з них невтішні висновки на взір Панаса Феденка, ..про жар'єристів Гнучкошинків, які вилазять з шкіри, щоби показати старшому братові свою вірність катаркній імперії”. Колишній активний соціаліст не вірить своєму народові навіть в обличчі явища шестидесятників чи семидесятників, коли імперія стала куди сильнішою від тієї, в якій Панас Феденко, замість думати максимальними категоріями — снували дитячі мрії про федерацію з Москвою, а заборонені мрії про автономію були вершинами зухвалства. Свій пессимізм, в противенстві до англійського генерала, Феденко пояснює намаганням Москви перетворити Україну в географічне поняття так, ніби Москва тільки в наш час намагалася це робити. Адже в часи молодості українських соціалістів „освічені поступові росіянини” були такими московськими шовіністами й власне вони під масками різних соціалізмів обезброювали

українських патріотів і приготували те, що нині називасмо комунізмом.

Слухаючи „поступових, освічених росіян”, наші ненадійні соціалісти журилися долею „простого народу”, тобто заможного працьовитого українського селянина, який тісі журби аж ніяк не потребував, і неіснуючого українського робітника, бо ж ці робітники не були українці, а заброди з Кацапії; зовсім не думали про те, що всім клясам українського народу буде добре в українській незалежній державі, і давали себе водити за ніс московським мудрагелям. Після 60-ти літ яких випробувань, до яких спричинилися і наші власні наївні політики, соціалісти мусіли б нарешті бачити бсдай те, що бачить англійський генерал: що кожний народ змагається не за вселюдські ідеали, а за власну державу. Ген. Гекет не бачить і в українського народу інших прикмет, як ті, що подибуються в кожному без вийнятку здоровому народному організмові. Він бачить людей, що ідуть на фантастичні подвиги за свої кровні інтереси.

Старий збанкрутований соціалістичний політик, вправляючись на сторінках „Свободи”, не бачить нині „протестів, промов у державній думі”... Він не бачить тих протестів до „верховного совета” українських патріотів, ні в творах тих письменників, які заповнюють московські тюрми та заслання. Він не бачить протесту навіть у творі англійського автора, на його думку фантазера. Коли хтось не хоче бачити, той не побачить. Але загал українських читачів, до яких діде книжка ген. Гекета, буде власне відповідью на численні протести й демонстрації української патріотичної молоді, це буде тим успіхом, про який ми мріяли. В особі українського Валенрода, начальника КГБ Василя Дугленка, західній світ бачить не тільки геройчний змаг, але й дипломатичний політікум сучасної доби.

Український читач з радістю прийме фантазію. Ми її розуміємо краще, як колись французькі читачі Жюля Верна, бо у видумках і фантазіях англійського генерала є і наші мрії, усі дерзання української молоді в цьому кам'яном мішку, званому СССР. Книга англійського генерала — ще й пригадка нашому літературному світові на еміграції, що в своїх скептичних, безнадійних переспівах мимуло не бачить майбутнього і тому нидіє і змирає на наших очах. Вмирає в той час, коли ми опинилися у справді вільному світі, де існують необмежені можливості виступати з своїми ідеями, з своєю правдою. Книга сера Гекета це гірка лекція нашим маловірам, що сумніваються в здібностях свого народу, зарившись у достатки життя.

Можливо після прочитання тієї „фантастичної і вигаданої” книжки прокинеться у декого віра в наш народ, якого так позитивно оцінив чужинець.

„НАВІТЬ ЯКЩО Б Я ЗАЛИШИВСЯ ОДИНOKIM НА СВІТІ, Я БОРОВСЯ Б ЗА УКРАЇНУ”!

Левко Лук'яненко

ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРУ В ДЕТРОЙТІ

16-го грудня 1978 р. українці Великого Детройту були свідками правдивості твердження, що „в єдності сила” і що „кінець діло хвалитъ”.

Відкриття Українського Культурного Центру, в якому має сконцентричесь українське громадське життя в його виховно-культурному аспекті, стало завершеним ділом.

Турбота за майбутнє нашої молоді, збереження її при здоровому корені українського народу, спонукала гурт розумних людей закупити землю у Воррені, що є однією з округ Великого Детройту (стейт Мічіген у ЗСА). Це сталося ще в 1965 р. Гурт ентузіастів із СУМА дав свої, важко запрацьовані гроші, щоб у гарній околиці, поблизу укр. католицької церкви, закупити кілька акрів землі. Відтак почалися наради, турботи, як і звідки добути гроші на саму будову.

В 1976 р. створено тимчасовий Будівельний Комітет, пожвавлено збіркову акцію, а зібралиши перших 150 тисяч дол. від уділовців Корпорації Українського Культурного Центру, з великою вірою у потребу завершення діла, приступлено до будови Дому. Задум, як на це, що уділовцями мали стати тяжко працюючі скітальці, декому видається неможливим для здійснення. Сумнівів і відмов від задуму було чимало. Недовір’я може частково було й справдане, бо знаємо, що ми, українці, багаті на задуми, проєкти, але реалізуємо з них небагато. Та не так сталося цим разом. Енергійний Будівельний Комітет під головуванням інж. Богдана Федорака, з вірою у всю свідому українську громаду, взявся до праці. І ось, недовгий час проминув, бо не цілих два роки, і задум стався ділом.

Приблизно одна тисяча присутніх на бенкеті гостей, уділовців та виконавців мистецької програми була свідками відкриття Українського Культурного Центру у Воррені. Культурний Центр має бути господарсько самовистачальною установою. Бенкетова зала на 600 осіб, з модерно обладнаною кухнею, має стати економічною базою. Крім цієї залі, побудовано: приміщення для бібліотеки, кімнати для молоді, велику руханкову залю для легкого спорту, приміщення на музей, конференційні залі і

Проф. І. Левадний

ВІДДАНА ПРАЦІВНИЦЯ НА НАРОДНІЙ НИВІ У 50-ЛІТТЯ СМЕРТИ ПИСЬМЕННИЦІ МАРІЯ ЗАГІРНЬОЇ

У чорних часах реакції останніх десятиліть минулого століття, в роках безперервних урядових утисків і розгорнутого наступу на українське національне життя на Наддніпрянській Україні, серед українського народу знайшлися окремі мужні, національно-свідомі і патріотично наставлені люди. Вони не побоялися московських

кляси для Школи Українознавства.

Програма бенкету була багата і гарна, згадати б хоча: благословення будинку Впр. Отцями, виступ Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка, виступ Капелі Бандуристок СУМА з Детройту, Жіноче Тріо „Соловейки” з Філадельфії, привіти, в тому від достойного Я. Стецька, губернатора стейту Мічіген і двох мейорів Детройту, з Воррену і Гроспойнту. У цілій програмі відчувався дух родинного тепла, скромність тих ділових людей, які вклали так багато праці для здигнення Дому і з тихою радістю сиділи при круглих столах, почитаючи від президіального аж у глиб залі. Саме ці чудесні люди, які і грішми і працею дали доказ своєї любові до української справи, здали іспит того вечора із зрілого, творчого думання. Громада Великого Детройту стала зразком до наслідування в цілій діяспорі. Дивлячись на їхні радісні обличчя, нагадалася стара приказка: „Козацькому роду нема переводу”!

Нагородження інж. Б. Федорака відзнакою-тризубом, грамотою від майора Гроспойнту і, як господаря Дому — хлібом і сіллю та ключем до „Хати”, мало символічний характер. Тризуб — герб вільної України, хліб і сіль — віковічна традиція і багатство, а ключ — панування у „Своїй Хаті”. Передання інж. Б. Федораком ключа усім уділовцям теж мало глибоко символічне значення: із перебранням ключа уся громада має себе почувати в тому Культурному Центрі як у себе в хаті, що вона далі має жолобити русло життя, яким пливти і в якому знаходитимуть снагу до духової праці прийдешні покоління.

Мирослава Лас. Крук

ських репресій та переслідувань за самі тільки симпатії до поневоленої України і розгорнули жертвенну, кропітку, муравлину працю для освіти народу.

Ці ініціативні, повні посвяти, працівники створювали гуртки для навчання неписьменних, влаштовували прилюдні читання вголос творів українських письменників для неграмотних слухачів, закладали народні школи, складали для них підручники, перекладали на українську мову корисні для народу твори з чужоземних літератур, видавали популярні книжечки для широких кіл населення рідною мовою. Розглядаючи їх діяльність, Іван Франко справедливо зазначив, що історики повинні „бачити в тій добі політичної реакції пору тихого сіяння і повільного росту нового українства”.

Серед тих ентузіастів-народолюбців, що всі свої сили і знання присвятили відданій праці для народу, було подружжя Грінченків. У добу безмежного гніту зовнішній силі реакції вони протиставили внутрішню силу активної любові до рідного краю. Діяльною помічницею письменників і громадському діячеві Борисові Грінченкові була його дружина, також письменниця Марія.

Народжена 17 вересня 1863 року, вона з юніх літ могла бачити неволю рідного краю і гаряче полюбила свій безсталаний народ, глибоко співчувала його тяжкій долі і всіляко старалася прийти на поміч. Працюючи як учителька, енергійна патріотка вчила неписьменних селянських дітей та дорослих, знайомила їх з історією та літературою України, сприяла їх національному освідомленню, виховувала їх в українському дусі.

Ставши дружиною Бориса Грінченка, вона розгорнула широку діяльність на культурно-освітній ниві, разом зі своїм чоловіком складала популярні книжечки і брошури для народу, читанки і хрестоматії для дітей, різні шкільні підручники українською мовою. Як письменниця Марія Загірня оспівувала гуманність, пошану до людини, самопожертву для громад-

ських цілей, різні доброчинні риси, висловлюючи свою любов до рідного краю. Героїня однієї з її поезій каже своїй суперниці, яка відбравала в неї коханого, що не буде змагатись з нею і відступає його їй, а собі залишає лише світлі спогади про минуле щастя, яких відібрата в неї не в силах ніхто:

... Та не все ще ти в мене забрала:
Мої згадки зостались мені,
Мої згадки про його, про перші
Дні кохання як сонце ясні.
Тепер бачиш, яка я багата?
Не глузуй же, мене не займай!
Я сковаюсь од вас, я ніколи
Не прийду засмутити ваш рай.

Героїня зобов'язує розлучницею-суперницю зробити її коханого щасливим і лише коли та цього не зробить, нехай очікує її помсти.

Історичні повісті письменниці „Тиміш Хмельницький” і „Гетьман Петро Сагайдачний” користувались у свій час великою популярністю і у простій легкій для сприймання формі розкривали перед читачами героїчні сторінки минулого рідного краю. Багато працювала Марія Загірня як перекладачка. Перекладала на українську мову твори Альфонса Доде, Генріха Ібсена, Моріца Метерлінка, Марка Твейна, Гаррієт Елізабет Бічер-Стов, Христіяна Ганса Андерсена, Едмондо Амічіса, Германа Зудермана, Карло Гольдоні. Разом з чоловіком, складала вона читанки для дітей, а в 1900 році видала в Чернігові монографію про Леоніда Глібова. Чимало праці прикладала Марія Загірня при складанні українсько-російського словника, що його редактував її чоловік, а наприкінці життя — при складанні російсько-українського словника Всеукраїнської Академії Наук.

Померла письменниця 7 липня 1928 року, все своє життя присвятивши праці для народної освіти, для піднесення національної свідомості і культурного рівня широких мас українського народу. Віддаючись цілковито цій великій справі, вона не шкодувала ні сил, ні здоров'я. Відчуваючи близьку смерть, в одній із своїх поезій висловила свою нестримну радість, що все своє життя присвятила для добра рідного народу і тепер почуває себе щасливою, що

вмирає за рідний край і вірить в його світле майбутнє:

Я умру. Але я не жалію життя:
Дай, о Боже, і другим зазнати
Того щастя, яке я тепер зазнаю —
За крайніу свою умирати!
Ти ж, мій краю святий, прийми в землю
того,
Хто за тебе життя покладає;
Добрим словом його пом'яни, як твоя
Зірка ясна у небі засяє!
Бо настане той час, що в тобі, краю мій,
Не вживатимуть слова: неволя,
І у рідних степах і по рідних хатах
Пануватиме щастя і доля.
Легко стане в той час, що в тобі, краю мій,
Бо і ми свою лепту останню
Положили на те, щоб країні своїй
Пособити в її безталанню.

3 нових видань

„ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА” ЗОЛОТОГО ЙОВІЛЕЮ ПАРАФІЇ УПЦ, 1926-1976

Нью-Йорк, Видання Ювілейного Комітету, 95 стор. іл.

Історію українського буття поза межами Батьківщини часто зберігаємо виданням ювілейних або пам'яткових збірників, шляхом газетних дописів та фотографій. Всі ті видання ї пам'ятки є цінною документацією українського буття поза Україною, — понад сто років в Америці і Канаді.

Одною з таких документацій є поява „Пропам'ятної Книги Укр. Прав. Катедри Св. Володимира в Нью-Йорку”, в її 50-річчя. Крім портретів Патрона катедри Св. Володимира, митрополитів Василя Липківського, Івана Теодоровича, теперішнього митрополита Мстислава, архієпископа Марка, архієпископа Ореста, єпископа Константина та іх привітів, с там ряд привітів з портретами о. Настоятеля протоієрея Вол. Базилевського, о прот. П. Мелеха, голови Парафіяльної Ради Ів. Куравського, іконостас катедри, портрети священнослужителів катедри: оо. Г. Павловського, Веселовського, І. Данилевича та М. Ольхового. Включено і групові фото Парафіяльної Ради й її Контрольної Комісії, Посланіс Собору Єпископів Української Автокефальної Православної Церкви з нагоди „Року оборони Віри і Церкви в Україні” з серпня 1976 р.; історію парафії пера д-ра Ів. Новосівського, ілюстровану світлинами (англійською мовою).

Статті: Ів. Світа — „Початок Української Православної Церкви в Америці”, В. Богданова — „Скромність” з образами Олени Богданів: „Вос-

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

В. Гаврилюк

ВАСИЛЬ БАРКА І ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА (АНАЛОГИ)

Ми, бідай покищо, живемо в системі, яка племкаке релігійний ідеал, чого не можемо заперечити, навіть бувши сувро критичними у відношенні до нашої сучасності. Наш релігійний ідеал офіційно приналежний до християнського віровизнання. Нічого дивного, що релігійна концепція християнізму західного світу, так або інакше, помітна в різних національних літературах Заходу.

Звичайно, питання релігія і література цікаве вже само собою. В українській літературі, як у всій сучасній світовій літературі Заходу, питання релігійні інтерпретувалися і досі інтерпретуються по-різному і різними авторами, отже ані релігійна тематика, ані релігійна тенденція також і літературі українській не чужі, зокрема тематика християнської релігії, найрепрезентативнішого віровизнання в західному світі і в нас. В сучасній українській літературі ця тенденція особливо поновилася, однаково в декого з авторів українських у вільному світі, як і в нашій батьківщині. Саме така тенденція починає все міцніше рекламиувати свою місію засобами літературного мистецтва.

Найвидатнішим речником такого літературного напрямку в нашій сучасній українській літературі, у вільному світі, являється письменник Василь Барка. Поезія, філософські есеї і повість — ті три літературні жанри, якими творчість Василя Барки закріплена в сучасній нашій літературі.

Василь Барка оригінальний сучасний український автор. Його поезія, зокрема філософські есеї і повість, творять суцільність в сенсі формальному і ідейному. Філософія Василя Барки основана на християнському містичизмі. У формальному та ідейному розумінні В. Барка засвоїв багато, беручи джерельні знання з української народної словесності, зокрема з дум і лірницьких писальмів, а з авторів — ранню творчість поета Павла Тичини. До того треба ще додати глибокий вплив філософії російського письменника Ф. М. Достоєвського на творчість Василя Барки. Взагалі каталог авторів, симпатичних і сприйнятливих світоглядовій

кресіння", „Богоматір" та „Бог-Син" В. Завітнєвича — „До 50-ліття катедрального Свято-Володимирівського хору в Нью-Йорку", з портретом диригента, списком хористів та знимками, „Український голос з-поза Залізної Куртини", стаття П. Юркевича — „Мир з близькими...". Подано список ювілейного комітету, програму свята, фото з „Українського Села" в Нью-Джерзі та ряд привітів від установ, організацій і поодиноких осіб.

Д-р. О. Соколинин

філософії В. Барки, доволі видатний. У цім відношенні В. Барка — своєрідна творча особистість в сучасній українській літературі.

Хоча В. Барка чужий сучасній публіцистичній тенденції в літературі, в його творчості глибоко ззвучить своєрідний біблійно-евангельський патос (в осучасненій українській тематиці), а прийом фразологічного мініатюризування є один із основних стилістичних прийомів Баркової літературної експресії.

З відомих нам публікацій В. Барки назвемо мініатюрну збірку поезій „Апостоли", з доби таборової, і доволі об'ємисту збірку поезій „Білій світ", теж приблизно з сорока років. Крім того, циклі поезій В. Барки були рясно публіковані в літературному альманасі „Слово", а з прози нам відомі дві добірки есеїв „Вершник неба" і „Земля садівничих" та повість „Жовтий князь" — видатне явище в сучасній українській літературі.

В. Барка вніс до сучасної української літератури неначебто загублений елемент сковородіянської легендарної філософічності, такої типової для комплексу ерудиції національного нашого розуму, тобто зразок індивідуалізму, що так буйно і пишно проклекотів у козацьку добу нашої історії. Філософський ідеалізм сучасного українського поета В. Барки неначебто перегукується, понад часову відстань, із феноменальним скитальником на степовій території пополтавського бойовища, яким була Україна, — Г. Сковородою.

Очевидно, інспірюючим явищем у пошуках поета є звичайно, інспірюючим поскільки-постільки, адже ж це, як розумно хотіть висловився, — „наш перший розум" на обріях нашої минувшини, навіщений справжньою допитливістю. Він же ж неуговканий імпровізатор монологу в степовій крайні по великій національній катастрофі. Характерна особистість Г. Сковороди — це варіант лірника з інтуїцією мислителя, який в молитовному захваті творить марива майже нерозгадного філософського субстрату.

Значення імпровізації Г. Сковороди — у фанатизмі проповіді, яка лунала в жорстокій акустиці по-полтавської катастрофи.

Студія спадщини Г. Сковороди — це виняткова пригода; це стріча з привидом, речитативи якого розум сучасного українця сприймає з великим болем, але й одночасно із серйозною симпатією, відчуваючи в цій імпровізації оригінала-мандрівника, по бойовицькій Україні, затасаний зародок оригінальної національної думки і її драматичної правди.

Леонід Полтава

ПРО „ХРЕСТОМАТІЮ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ СТОЛІТТЯ”

У грудні м. р. в Нью-Йорку вийшла книжка. Вітаємо!

У „Свободі” з 30 грудня 1978 р. з'явилася довга і дивна стаття співробітника „Свободи” д-ра Є. Федоренка та одного із співорганізаторів УРДП п. Маліяра — упорядників „Хрестоматії з української літератури ХХ століття”, що вийшла з рамени Шкільної Ради УККА. Стаття мала назву „Методичні заваги до „Хрестоматії”, і є спробою авторів виправдати свої тенденційні твердження в тій книжці, призначений для дітей, молоді та студентів українських шкіл поза межами окупованої України. І в журналі „Рідна мова” ч. 2 з 1978 р. на швидку поміщено статтю І. Гурина „А лежачий камінь таки зрушене”. — повторено статтю, надруковану знову ж таки в „Свободі” УНСоюзу з 27 грудня 1978 р. з вихваленням цього „підручника” та характеристикою його, як „добрий академічний підручник”, хоча той автор твердить, що „я кожному (?) виданні завжди знаходяться помилки” ...

„Хрестоматія” налічує понад 400 стор., і її розгляд вимагає довшого часу. Маймо надію, що літературознавці наважуться проаналізувати цей „підручник” об'єктивно. Вони напевно не без здивування помітять, що коли в цій книжці про ідеолога УРДП І. Багряного с 7 згадок та йому присвячено 12 сторінок битого тексту (а В. Винниченкові ще більше), — не знайшли можливим пп. упорядники присвятити і однієї сторінки велетневі українській літературі Юрієві Кленові, чи розстріляному Москвою в 1934 р. Костеві Буревієві, авторові драми про Потуботка, а тим більше — поетові-вісниківцеві Леонідові Месандрові.

.... Голови дурманить чадом лампад, облудністю проповідей, наркотичними паоощами ладану з розмашистих чопівських кадил. Пузаті попи ставали тут ще пузатішими, церковні старости” — вчімся!...

Візьмім мову — подаємо приклади із „Хрестоматії З укр. літератури ХХ ст.” (треба в наголовку викинути „З” — не можна в підручнику пропагувати малограмотність): „райрада, ясла, рибінспектор, халтура, ларка, намахана, оркестром, фабзайця, людиною-авоською, ФЗУ, получка, скіф-

Велич Г. Сковороди — в його геройському апостольстві, перед яким ми схиляємо голови. Значення Г. Сковороди теж в тому, що такої видатно оригінальної особистості, окріленої філософським фанатизмом, ми досі не знаємо. Українська національність її покищо не видала.

А літературна творчість письменника Василя Барки — це неначебо якася своєрідна еманація сковородинського комплексу в сучасній українській літературі, тут і там.

ські, плавку дають, трикотажний, варакути, агломерат, мульда”... — що це? А в іншому твори: „В'ється в проваллях ліжок колюча шипшина ротів”, щоб у ще іншому опусі діти й молодь мали нагоду прочитати в „Хрестоматії”, без вуальки: „А як захочеш дівки, ще раз приходить...” (стор. 394).

Упорядники не могли вже замовчати літературної творчості поетів-упівців, однак — замовчали, звідки вони взяли ті твори і навіть живцем переписали примітки, — а „Хрестоматія” претендує на наукову об'єктивність... Та друкувати твори поетів-героїв поруч із зрадниками України — ніяка честь. Вдумайтесь, шановний читачу, в такі рядки:

.... Ти прийшла до нього НЕ САМІНЯ —
Висонцена, ЗБРАТАНА, жива, —
І гроза лівченківська всеосягні
Твої вічні груди осява”.

Це будуть вивчати діти. І чесні педагоги мають їм пояснити, — за цим текстом Івана Драча, якого в „Хрестоматії” навіть біографію подано, що Україна, себто сучасна УССР, — не саміння, бо в „Союзі”, і вона ще є „збрата”, а найстарший „брать” — російський народ... Про це сказано у твори I. Драча, для якого с місце в „Хрестоматії”, а ось для Ольги Лубської, Володимира Гаврилюка, Оксани Керч та багатьох інших творців українського художнього слова за кордоном — місця „не знайшлося”...

Остання сторінка „Хрестоматії” майже порожня. Чому б там не додати хоча б оцій текст I. Драча, нехай би діти і студенти вивчали (якщо батьки й матері погодяться!):

I. Драч
„Білій кінь „визволення” ”
(Після прозової лайки на адресу національного часопису „Гомін України” —)

„В золотоверхий Київ — на білому коні!
Це золотий їх сон. Цим сном живуть вони.
Де ж „візволінній” той кінь?..
В конюшні Гітлера...
Іому пришили хвіст... — щоб:
Радіоактивне випекти тавро
На Україні прагне лютий кат!..
... А в Трептов парку лицар той стоїть,
Що вже рубав хребет кривавого коня!..”

Отже, стара московсько-большевицька пісенька про українців, фашизм та „лицаря”, себто краснную армію, яка у формі московського боввана стоїть у Трептов-парку. Стара платівка, давній наклеп на українську політичну еміграцію. Але цей наклеп читав 28 листопада 1978 р. в Нью-Йорку сам „творець українського літературного процесу в ХХ столітті” — за визначенням пп. Маліяра і Федоренка — товаріщ Іван Драч! І всі сиділи тихо, навіть тоді, коли його представили перекладачі, як „руссаково”

поета... Драч — советський чоловік, чи бодай рветься інших такими, як і він сам, зробити. Вже й переклади його утворів з'явились, англійською мовою, та ще й з ілюстраціями Якова Гніздовського.

А Бинниченко, а Хвильовий і Ко.? — вони призвільно розгулюють на сторінках цієї „Хрестоматії”, та не лише вони, як автори творів про убивство комуністом рідної матері, в ім’я „загірної комуни”...

Вдумайтесь уважливо в цю цитату — примітку пп. упорядників і самозваних визначувачів шляхів українського літературного процесу в XX столітті:

„Ця драма Куліша с виразним ПОЛІТИЧНИМ ПАМФЛЕТОМ проти ПЕРЕРОДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОУ „ЕЛАДИ” в режим посі́льської окупації України” (стор. 202). Іншими словами, за так зв. вченням лівої УРДП: советська влада — харашо, от тільки вона... ПЕРЕРОДИЛАСЬ В РЕЖИМ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ. Ні, панове ліберали, чи як бажаєте, щоб Вас класифікувати: так зв. „радянська” (як то вчить писати проф. О. Пріщак із Гарварду, пропонуючи советський правопис) влада чи режим — це від самого початку, ще від Карла Маркса означало: релігію як „опію” для народу, диктатуру однієї партії, великорадянський шовінізм, закріпачення трудящих, кабалізацію працюючих державними чиновниками і т. п.

Після цих прикладів, а їх значно більше, упорядники наважуються писати, у „Методичних засувагах” у „Свободі”, що ця книжка мала б віддзеркалювати не що інше, як „ЛІТЕРАТУРУ БОРОТЬБИ!”...

Крім ін. вад, у „Хрестоматії” помітний неоправдано-дивний підхід чи груповічина: „немає місця” для занотування прізвищ українських драматургів за кольоном, окрема, для прикладу, автора талановитих драм з часів примусової колективізації України чи голоду 1933 р. Миколи Ковшуна чи О. Запорізького; взагалі пропущена закордонна література для дітей і молоді (включно з Р. Завадовичем): назіть не занотовано д-ра Володимира Яніва, д-ра Миколу М. Аркаса, Фотія Мелешка, Вас. Чапленка, Вадима Лесича, Ст. Любомирського й багатьох ін. Брак місця чи скоріше незнання української літератури і нерозуміння творів попередніх авторів та явищ в сучасній українській вільній літературі?

Щодо браку місця — сумнівно. Бо „Хрестоматія” — літературна, і місця нібито не було, але „знаїшлось” і то з багатьма примітками та по кілька разів, місце для маляра Я. Гніздовського, для актора Й. Гірняка, назіть для комсомольського поета Воскрекасенка, назіть для Стальна (стор. 218, 259), назіть, для Пушкіна (стор. 84, 106), назіть для так зв. поета, полковника КГБ Павличка. Дев’ять сторінок присвячені авторові антиукраїнського пасквілю О. Вишні „Самостійна дірка” (але автори „Хрестоматії” приховують такі утвори, бодай від чита-

чів-дітей). Що можна мати проти майстра бандури Г. Китастого? — нічого, крім подяки за майстерність у своїй ділянці, але якось незручно, коли Г. Китастий у літературній хрестоматії є, а ось Ганні Черінь — немає, а вона ж майстер у своїй ділянці. Якщо згадувати про Воскрекасенка (згадано двічі), з його незугарними і часто вислужницькими для режиму байками, то чому упорядники не згадали про байкаря-емігранта І. Манила, який саме в ділянці байки мав певні осяги? І т. д. Чи не тхне тут партійщиною?

Вже з наголовку видно, що з цією найновішою „Хрестоматією” не гаразд, бо не може грамотна більш-менш людина сказати „Хрестоматія” з чогось — а золотом на обкладинці так і вибито „Хрестоматія З української...”

Об’єднання „Слово” присвячено в цій книжці багато міркувань (не входимо в їх суть і навіть правдивість, бо в Зах. Німеччині й поза „Словом” діяли ще кілька літературних об’єднань, включно з ОПДЛ), багато групових словесних розповідей, але немає і згадки про письменників, поетів і драматургів з Асоціації Діячів Української Культури. АДУК (а, між ін., п’єси сл. п. романіста і драматурга Фотія Мелешка, який помер у Нью-Йорку — йшли на сценах не лише українською мовою, а і в перекладах на чеську мову). Як можна „забути” члена АДУК, оригінального і визначного поета Володимира Гаврилюка, який починав ще у Львові і в якого фактично вчився такий видатний поет як Б. І. Антонич — і не забути Ньюйоркських груповців, з яких більшість — випадкові люди взагалі та їх перестали друкуватися ще в 1960-х рр., бо про „анголів круторогих” люди знати не бажали.

Яке відношення мають до ЛІТЕРАТУРИ БОРОТЬБИ названі в „Хрестоматії” мітичні „молодші поети”: Олег Коверко, Юрій Коломієць та інші” (стор. 403) чи Віра Вовк із Бразилії, яку кагебівська газетка називала „бджолою з-за океану”. Як міло ми маємо (і школярі) до таких утворів, як ось Ю. Тарнавського (стор. 407) з так зв. Ньюйоркської групи:

....Вибухає тоді спінена кров
Із твоїх колючих жил
І на напухлих стигмах бруньок
Засихає пачухим струпом”?

При чим тут література боротьби, при чим взагалі українська поезія?

Навіть назва одного розділу хибна: „Позацензурна література опору” (мова про творчість М. Руденка, В. Мороза, І. Калинця та ін. Нескорених), бо до чого тут слово „опір”, коли люди змагаються, коли поети йдуть у боротьбу на катогрії і навіть там творять в ім’я української України?! Не хвильовистсько-роздвоєної, не багрянівсько-зміновіховської (антирелігійний роман „Скелька” в УССР — потім вірші в лавах УПА — потім накручування в УРДП), не Ньюйоркськогрупської, бо таких авторів с по 20-30 у кожному американському колежі (тут

не маємо на увазі Б. Бойчука та Б. Рубчака), а таки української України.

Нам зрозуміла пересаджена увага й оцінка частини неокласиків у цій „Хрестоматії”, бо вони приставились неграмотним „поетам” із різних „Плутгів”, але що зрозуміють нещасні школярі? А вони гізьми та й повірють, що Микола Зеров — добрий літературознавець, людина високої культури, автор „Ад фонтес” і т. д. — був чи не найбільшим українським поетом, бо діти мають вивчати його біографію та аж 8 дуже огладжених, літературно-книжних віршів (до речі, подібні в молодості писав і проф. Юрій Шерех, але тут цих творів не розглядається).

А ось творчість спаленого комуністами в баракі біля Харкова тонкого поета-лірика, глибокого Володимира Свідзінського — в „Хрестоматії” взагалі не розглянена, хоча її компілятори — після виходу цієї книжки на одній нозі! — у „Свободі” (виправдуючись задом наперед) стараються когось перекошити, що ця „Хрестоматія” нібито віддзеркалює ЛІТЕРАТУРУ БОРОТЬБИ. Немає розгляду творчості видатного поета Юрія Клена, автора „Каравел”, „Проклятих років”, епічної книги „Попіл імперії”. Немає і скупченого й цілеспрямованого поета-вісниківця Леоніда Мосендуза. Немає майстра українського поетичного слова — і політичного, як у поезії про Крутий ін. — Олекси Стефановича, який помер у Бофало.

Читайте, люди добрі, Драча! Або про емгебіста І. Гончаренка! Карманського „ми” ще дали, але вже Олесь Бабія — не треба! І розгляду творчості майстерного поета Олекси Веретенченка — не треба, чи не тому, що написав же поему про Головного Командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринку-Шухевича? І як зрозуміти „принцип” упорядників цієї „Хрестоматії”, коли про І. Керницикого є дві згадки, а про М. Понеділка — жадної. Ні про Д. Чуба, ні про Л. Фостуна, ні про Тетяну Шевчук...

Логіка підказує, що треба було б розпочинати „Хрестоматію” з Лесі Українки та Івана Франка, а не з М. Вороного, який зрадив власні ідеї, був пропагатором декадентства, обезідейнення української літератури (на що звертає увагу Іван Франко) і, врешті-решт, добровільно повернувся під совети, які його й зліквідували. Ні, не М. Вороний був, як це „вчать” упорядники „Хрестоматії” укр. літератури XX століття — „перший поет української національної революції” (стор. 17), а великий Українка і Франко, та й українська національна революція не розпочалась у 1917 році, а значно раніше ніж большевицька. І що означає така авторська репліка про М. Вороного, який народився в 1871 році: „Він перший поет української національної революції — з великим хистом, між молодих”? Якщо міряті авторською міркою 1917 р., то Вороному тоді було вже понад 45 літ.

Після Українки і Франка, які розрили і засіяли ґрунт для революційного національного урожаю

XX століття, першим поетом нашої національної революції був, без сумніву, молодий Олександр Олесь (1878-1944), який до кінця випив гірку еміграційну чашу в ЧСР, але таки не повернувся до тюрми народів СССР. Ще в 1906 р. О. Слесь закликав: „Гей, до зброй! Бийте в дзвони!” та запитував: „Хто там ззаду? — Кулю гаду!” (Див. про О. Олесь в „Альманасі УНС — 1978”).

Взагалі, в цій „Хрестоматії” далеко не все гаразд із методологією та навіть періодизацією, зокрема поплутані певні періоди і явища, про що, примурожуючи очі, писали... навіть самі таки упорядники „Хрестоматії” в „Свободі” з 30. 12. 1978 р. Спохвativши, вони в газетній статті раптом дали „вільну руку” вчителям: „Вчитель може все додати автора, якого забажалося б йому вивчати в класі”! А для чого тоді навчальні програми Шкільної Ради УККА і навіть ось ця одноголоса „Хрестоматія”, в якій не зазначено і прізвищ таких по-різному обдарованих працівників сучасної вільної української літератури, як Л. Лиман, І. Шанковський, І. Костецький, М. Щербак, Ю. Тис-Крохмалюк, брати Курдидики, В. Шаян, А. Шум, І. Калиніченко, Міра Гармаш, Б. Нижанківський, І. Качуровський, Л. Храплива, І. Шуварська, О. Зуєвський, В. Скорупський, Діма, А. Коссовська, Л. Далека, А. Легіт, Ю. Буряківець, І. Роговська, П. Незабудько, М. Ласовська, П. Кізко, В. Русальський, М. Верес, О. Степовий, Л. Коленська... Навіть не названі, і багато більше, але знайшлося місце для комсомольського такого собі „поета” Терещенка або Чечянського... Коротича, Драча та Павлічка! До десяти літературознавців і критиків — промозгалі, між ними й І. Коровицький, І. Левадний, Л. Луців, М. Степаненко, А. Бедрій, Д. Бучинський, Сварог, В. Лехтер...

Де там зверніти увагу на працівників української закордонної літератури, де „знайти” для них місце у „Хрестоматії” аж на 432 сторінки густого, битого друку, коли ж треба дітям і молоді подати класичні приклади, „зразки” новочасної української літератури, як ось хоча б із сторінки 393: „... Підпілний товариш зажадав від Діма „дзвіку”. — Ти тут здешній, всіх знаєш на перечот (?) давай девку. Літр самогону б'ю!” Або із стор. 376: „... Адама як скурвого сина, а Єву, як скурвої віри дочку діти протюкають”... Література знає ще й не такі вислови, але це ж „підручник” для школярів?

Отже, про яку „літературу боротьби” йде мова?

Така література категорично відсепаровується від генералів КГБ павличок, від розкидливих на засланні ревних вищень, від авторів того типу, які в несвідомості чи обтуді стріляють у власну матір в ім’я „Загірної комуни”. Хіба відатний поет, наш сучасник, Святослав Гординський не був важливішим для розгляду його життя і творчості, як перший-ліпший Драч чи Вінграновський, чи по цей бік барикади отака собі П. Калина із Ньюйоркських „групіровок”?

Чи можна рекомендувати і учням, і вчителям

або навіть професорам „Хрестоматію”, в якій відсутні джерела, немає бібліографії і навіть про твори такого поета-вісниківця, як Євген Маланюк, який створив цілу добу в українській поезії — скажено дивною скоромовою та не названо й половини його поетичного доробку? А в УССР вивчають його, як „фашистівського” поета.

Це зветься „ЛІТЕРАТУРОЮ БОРОТЬБИ”? — як то заднім числом намагаються нам сугерувати пп. Маляр і Федоренко — пачкарі губенківської винниччянки та самовбивисько хвилюваному чи плutoократичної віршованої графонанії з ньюйоркських завулків? Щодо останнього явища, то упорядники заперечують самі себе, пишучи у „Вступі”: „Несприймальне є несумісне з мистецтвом слова”... (треба „несумісним”).

Справа не в періодизації. Справа в об'єктивності, в знанні матеріялу, в національному хребті, в умінні вибирати найважливіші твори, розпоряджатись по-господарському літературним матеріалом, не збідновати самих себе, але й не „збагачувати” зерна соломою.

Упорядники на стор. 418 зазначають бігцем:

„Добір авторів мотивований їх місцем і значенням у літературному процесі ХХ ст. історії української літератури”.

Що за стиль!

Але ще важливіше: за кордоном відома окрема група проф. Ю. Шевельова — Костюка — Дивнича, та ми щось ще не чули про таких метрів в українському літературознавстві, як пп. Маляр і Федоренко (радимо читачам подивитись у гаслову „Енциклопедію Українознавства” НТШ, щоб перевірнатись). І ось ці люди з кострубатою мовою взялися за „добір авторів”, аналізу літературних явищ, шкіл і течій. І чи ж дивуватись, що по Нью-Йорку ходить промовчаний і ображений поет Вадим Лесич — самобутній поет і талановитий перекладач, чиї твори також перекладені на кілька мов — людина, яка все життя вклала в українську літературу, значно поширюючи її обрій. А п-і Докія Гуменна?..

Така вона, „Хрестоматія З української літератури ХХ століття”, видання 1978 р. в Нью-Йорку.

Хтось скаже, що я називаю багато нерівнорядних прізвищ. Це правда. Але без долин немає і вершин.

Нью-Йорк,
Січень 1979 р.

ІЗ ДОКУМЕНТИВ

НЕ ПОСЛУХАЛИ РОЗУМНОГО ГОЛОСУ...

Журнал „Нові Дні” в Торонті ще в 1977 р. остерігав своїх читачів у справі так зв. контактів із советчиками та закликав у листі читача П. К. не передруковувати за кордоном віршів советських поетів типу Коротича, Драча та ін. Читаемо:

„У СПРАВІ „КОНТАКТІВ”

Я був прихильником тих контактів з підсоветськими літераторами, про які пише М. Дальний у своїй статті про торонтонський „Козуб”. Але мушу сказати, що наші сподівання на якусь користь від них не здійсняться. Із советчини до нас приїжджають не Світличний, не Мороз, не Руденко, не Дзюба, а Коротич, Драч, Павличко — про яких ми знаємо тепер, що вони були лояльними режимові.

Зокрема, Коротич зараз із шкіри лізе, щоб запевнити Москву у своїй відданості їй. Його вірнопіддані статті часто з'являються на сторінках московської „Літературної газети”!

Шкільна Рада УККА не послухала навіть цього попередження. Не взяв до уваги цього тверезого голосу і один із упорядників „Хрестоматії української літератури ХХ ст.” п. Є. Федоренко — з рамени Шк. Ради УККА, працівник редакції щоденника УНСоюзу „Свобода”, про якого ті ж „Нові Дні” ще в 1975 році писали, цитуємо:

„З ЖИТТЯ ОДУМ-У

Президія центрального комітету ОДУМ-у ухвалила відбудти 19-у конференцію ЦК ОДУМ-у 14-15-16 лютого 1975 року у місті Торонто, Канада. На конференції буде устійнено програму відзначення 25-ліття ОДУМ-у, що припадає на цей рік. З тієї нагоди буде видано ювілейний збірник. Редакційну колегію збірника очолює Євген Федоренко.”

А в 1978 р. лівоодумівські ідеї п. Є. Федоренко, на спілку із співорганізатором УРДП п. Малярем, перенесли в „Хрестоматію”!..

ВЖЕ ВИЙШЛА

нова книжка відомого

письменника-гумориста

Панька Незабудька

„ЕМІГРАЦІЙНІ РОДЗИНКИ”

202 стор. Одим прим. з пересилкою

5 дол. 50 ц. Замовляйте:

Mr. ANATOL DEMUS

E. 940, 18th Ave.

Spokane, Wash. 99203 U.S.A.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

ЧЕРЕЗ ОЩАДНІСТЬ ДО КРАЩОГО ЗАВТРА!
УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЧО—ПОЗИЧКОВА СПЛІКА
“ПЕВНІСТЬ” У ЧІКАГО ТА ФІЛЯ В ПАЛАТАЙН, ІЛІ.

платити найвищу дивіденду від ощадностей, а саме:

- $5\frac{1}{4}\%$ від біжучих щадничих контролів,
- $6\frac{1}{4}\%, 6\frac{1}{2}\%, 6\frac{3}{4}\%, 7\%, 7\frac{1}{2}\%$ та $7\frac{3}{4}\%$ від СЕРТИФІКАТІВ,

залежно від суми та часу, на який вкладається.

- Кожне ЩАДНИЧЕ КОНТО є забезпечене ФЕДЕРАЛЬНОЮ УРЯДОВОЮ АГЕНЦІЄЮ ФСПК — до суми 40.000 доларів.
- Бажаєте купити дім, господарство (фарму), чи площу, зверніться до СПЛІКИ за позичкою (mortg'еджом), яку одержите на дуже догідних умовах.

КОРИСТАЙТЕ З УСЛУГ, ЯКІ ДАЄ СПЛІКА „ПЕВНІСТЬ”:

- ОСОБИСТІ ЧЕКИ (ЧЕКОВІ КОНТА) т. зв. „НОВ АКОУНТС”.
- ПЕНСІЙНІ КОНТА — IRA та KIO — на яких зложені гроші відтягається від прибуткового податку.
- НЕЗАЛЕЖНО ДЕ ЖИВЕТЕ, ЩАДТЬ ПОПІТОЮ В „ПЕВНОСТІ”.
- ВОГНЕТРИВАЛІ ДЕПОЗИТОВІ СКРИНЬКИ.
- ГРОШЕВІ ПЕРЕКАЗИ — ПОДОРОЖНІ ЧЕКИ.
- ПЛАЧЕННЯ МІСЬКИХ рахунків за воду, газ, електрику та телефон.
- БЕЗПЛАТНЕ НОТАРІЯЛЬНЕ ЗАВІРЕННЯ ДОКУМЕНТІВ.

За ІНФОРМАЦІЯМИ та ПОРАДАМИ у всіх ФІНАНСОВИХ СПРАВАХ просимо звертатися особисто, або телефонічно з довір'ям!

Години праці:

Понеділок:	9 — 3 по пол.	Четвер:	9 — 3 по пол.
Вівторок:	9 — 3 та 6 — 8 веч.	П'ятниця:	11 — 8 веч.
Середа:	закрито	Субота:	9 — 1 опівдні

932-936 N. WESTERN AVENUE, CHICAGO, (ILL. 60622) tel.: (312) 772-4500

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

2166 PLUM GROVE RD., ROLLING MEADOWS, ILL. 60006 Tel.: (312) 991-9393

СТЕЙТОВА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

“БУДУЧНІСТЬ”

У ДЕТРОІТІ

СЛУЖИТЬ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВІГІДНИМ КРЕДИТОМ. НИЗЬКОВІДСТОКІВ ПОЗИЧКИ НА АВТА, ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІІ, ШПІТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИЧКИ (КРІМ МОРТГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО 10,000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧКОДАВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ $5\frac{1}{4}\%$ ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безконтактне життєве забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

4641 Martin Ave. 3011 Caniff
 Detroit, Mich. 48210-Hamtramck, Mich. 48212
 Tel.: 843-5411

**ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИЧКИ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ; СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ; УДЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРТГЕДЖІ, ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакансії, весілля та інші цілі. СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ. Майно кожного вкладчика чи позичкодавця забезпечене.

Приймає ощадності і платить $6\frac{1}{4}\%$ дивіденди
 Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення.
 до 2.000 дол.

Адреса:

SUMA (YONKERS)
 FEDERAL CREDIT UNION

301 Palisade Ave. Yonkers, N. Y. 10703
 Tel.: 914-965-8560

„БОРЦІ ЗА СПРАВЕДЛИВІСТЬ”

(Замість фейлетону)

Ніхто так не збирається „ущасливувати” людство як марксо-соціалісти. Крику з приводу того ї галасливої голосової тріскотні, хоч вуха затикає, плянів прерізних і проектів — невічертані запаси, а хвалби — повні торби. У них життя людини на землі обов’язково мусить стати „райським”; рівність між людьми мусить бути „вічна”; воля для людини і всіх народів мусить бути „неподільною”; справедливість мусить бути „найсправедливішою”; соціальне, економічне й культурне життя людей мусить бути „найпоступовішим”; співдружність між народами мусить бути стабільною і найкращою і т. д.

Всі ці гура-тріскотливі гасла вже давно стали на рівні звичайних мильних бальончиків, якими можна хіба захоплювати дітей та дорослих людей, але умово недорозвинених.

З кожних їх плянів і проектів, як правило, виходять переважно невдачі, помилки, переливання з пустого в порожнє, тупцювання на місці, а навіть частенько задкування. Одним словом, великий непревершений соцпшик. З галасливої тріскотні — „більшої нуль без палочки”, а з усяких пріманливих обіцянок-ціцянок виходить дійсність навпаки, навівріт і догори ногами.

Вже не будемо перераховувати тут, що натворили марксисти-комуністи-леніністи на протязі свого 60-літнього з гаком володіння в „ославленії” Руї-Серії, бо про це все вже знає кожна порядна, поступова, мудра і шануюча справедливість людина. Але навіть в інших країнах, і то демократичних, коли лише соціалісти діреутяться до влади, то переважно накоють такого розгардіяшу й противоріч, що після їхніх політичні опоненти мусить порядно попріти, щоб все привести знову до порядку.

„Соціалістична співдружність” між народами просто „ідлічна”. Класичним прикладом цієї „ідлії” є розбійницька політика москалів унутрі імперії, над немосковськими народами, експерименти з сателітними державами-васалами та всі агентурні афери за кордоном.

А як виглядає в соціалістів, навіть демократичних, та „неподільна воля для всіх людей і народів” і, взагалі, „соціалістична справедливість”, яскраво свідчить недавній з’їзд чи конгрес Другого Соціалістичного Інтернаціоналу в Ванкувері,

Канада. Там аж до хропу критикували „диктатуру” в Чілі та расистів у Південній Африці й Родезії, але про Есесерію і бандитські „сделки” над поневоленими народами у звироднілій червоній московській імперії ніхто й не зайнувся.

Навіть один з наших чоловічих „демократичних соціалістів”, який очолює жменьку своїх збанкрутізованих політично однодумців, якось не критикує несправедливого однобічного схвалення з’їзду підного йому II-го Інтернаціоналу, але українських націоналістичних діячів, включно з покійними, по-святотатськи обхляпні найгідкішими паскудствами. І чи не краще було б поїхати йому або комусь із його однодумців до Ванкуверу і піднести свій голос з трубами II-го Інтернаціоналу в обороні прав української людини в Есесерії, в обороні її національних мучеників та поневоленого українського народу, аніж оббріхувати своїх політичних опонентів?

Отак виглядають оголені до нага марксистсько-соціалістичні „борці за справедливість” у світі. Народна мудрість вчить, що „яблуко від яблука відкочується недалеко”.

Панько Незабудько

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ГЕРУСА

Група працівників Української та Білоруської редакцій американської радіостанції „Свобода” в Мюнхені запротестувала проти плану прислати п. Миколу Геруса з Нью-Йорку до Мюнхену на працю, він „зруйнував Укр. Редакцію в Нью-Йорку”, а в Мюнхені „намагався користуватись послугами стукачів (донощиків), заподадливо викреслював усяку згадку про самостійну Україну чи Визвольну Боротьбу”.

Листа-протеста підписали, між ін., А. Ромашко, Емма Кошелівець-Андієвська та ін., а також багато працівників Білоруської Редакції „Свободи” („Освобождения”).

М. Герус колись грав у трупі актора Й. Гірняка. Він вже у Мюнхені...

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defence of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August, when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003.